

ÖRAV

Kurucu

Garanti BBVA

İş Birliğinde...

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE EĞİTİMİ

İzleme - Değerlendirme Raporu
2025 - 2026

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	6
1.1. Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Hakkında: Programın Tanıtımı	6
1.2. Programın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile İlişkisi	6
1.3. Programın Uygulama Biçimleri	6
1.4. Programın Amaçları	9
1.4.1. Genel Amaç	9
1.4.2. Öğretmenlere Yönelik Özel Amaçlar	9
1.4.3. Öğrenciler ve Ailelere Yönelik Özel Amaçlar	9
1.5. Yaklaşım Felsefesi ve Tasarım İlkeleri	10
1.6. Eğitim Sonrası Süreç ve Etki Zinciri	10
1.7. Yaygınlaştırma ve Ürünleştirme Yaklaşımı	11
1.7.1. Sürdürülebilir Çevre Okul Lideri Programı	12
1.7.2. Sürdürülebilir Çevre Lideri Kampı	12
1.7.3. Sürdürülebilir Çevre YouTube Serisi	13
1.7.4. Mikro Öğrenme İçerikleri	14
1.7.5. Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Etkinlik Kitabı	15
1.7.6. Katılımcı Kitapçığı	16
2. METODOLOJİ	17
2.1. İzleme ve Değerlendirme Yaklaşımı	17
2.2. Veri Kaynakları ve Ölçme Araçları	17
2.2.1. Nicel Araçlar	18
2.2.2. Nitel Araçlar	18
2.3. Katılımcı Profili ve Örneklem	19
2.4. Analiz Yöntemleri	19
2.5. Sınırlılıklar ve Etik İlkeler	19

İÇİNDEKİLER

3. BULGULAR	20
3.1. Uygulama Kapsamı ve Örneklem	20
3.1.1. Cinsiyet ve Yaş Dağılımı	21
3.1.2. Mesleki Çalışma Süresi	21
3.1.3. Görev Yapılan Yerleşim Birimi ve Branş Dağılımı	22
3.2. Yüz Yüze Eğitimin Değerlendirme Verileri	23
3.2.1. Veri Kaynağı ve Kapsam	23
3.2.2. Eğitimden Haberdar Olma Kanalları	23
3.2.3. İçerik ve Uygulama Memnuniyet Düzeyi	24
3.2.4. Eğitimci Değerlendirme Verileri	25
3.2.5. İçerik, Uygulama, Planlama ve Organizasyon Değerlendirmesi	26
3.2.6. Değişim Algısı ve Sınıf İçi Uygulama Motivasyonu	27
3.3. Çevrim İçi Eğitimin Değerlendirme Verileri	31
3.3.1. Veri Kaynağı ve Kapsam	31
3.3.2. İçerik ve Uygulama Memnuniyeti Düzeyi	32
3.3.3. Çevrim İçi Eğitim Ortamının Değerlendirilmesi	32
3.4. Ön Test - Son Test Karşılaştırmalı Analiz	34
3.4.1. Analiz Kapsamı	34
3.5. Sürdürülebilir Çevre Lideri Kampı'nın Değerlendirme Verileri	37
4. SONUÇ	40

YÖNETİCİ ÖZETİ

İklim krizi, kaynakların aşırı kullanımı ve tüketim alışkanlıklarının çevresel sonuçları; çevre eğitiminin yalnızca bilgi düzeyinde değil, davranış ve sorumluluk düzeyinde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. **¹Sürdürülebilir bir gelecek, bireysel farkındalığın kolektif eyleme dönüşmesiyle mümkün olmaktadır.** Bu dönüşümün en güçlü kaldıraçlarından biri ise öğretmenlerdir. Öğretmenlerin sınıf içindeki tutumları, tercihleri ve uygulamaları; yalnızca öğrencileri değil, okul kültürünü ve aileleri de etkileme potansiyeline sahiptir.

Bu çerçevede kurgulanan Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Programı (SÇE), ÖRAV ve Dow Türkiye iş birliğinin 12. yılında, Ekim 2025 – Şubat 2026 döneminde; erişim kapasitesini artıran ve kapsayıcılığı güçlendiren esnek ve çoklu uygulama modeliyle uygulanmıştır. **Program kapsamında; 15 ilde uygulanan yüz yüze eğitimlerle 1029 öğretmene, çevrim içi eğitimlerle 50 ilden katılım gösteren 452 öğretmene ulaşılmıştır. Mikro öğrenme içeriklerini tamamlayan öğretmen sayısı ise 1.731 olarak hesaplanmıştır. Bu öğretmenler aracılığıyla ilkokul kademesinde öğrenim gören 32.582 öğrencinin çevre duyarlılığı alanında farkındalık geliştirmesine dolaylı şekilde katkı sunulmuştur.**

Elde edilen bulgular, programın katılımcı deneyimi açısından güçlü bir karşılık bulduğunu göstermektedir. **Program, 79 olarak hesaplanan tavsiye skoru ile katılımcıların güvenini kazanmış ve mesleki çevrelerde tavsiye edilen bir öğrenme deneyimi haline gelmiştir. Katılımcıların %92'sinden fazlası, eğitimin hem içeriğine hem de uygulama sürecine 8 ve üzeri puan vererek yüksek bir memnuniyet düzeyi ortaya koymuştur.** Bu tablo, programın uygulama yönteminden bağımsız olarak tutarlı ve yüksek bir memnuniyet standardı ürettiğini de göstermektedir.

Ön test-son test karşılaştırmaları, programın hedeflenen kazanımlarıyla büyük ölçüde örtüştüğünü göstermektedir. Çevre farkındalığı ve çevresel kaygı düzeylerinde artış gözlenmiş; sürdürülebilir tüketim davranışlarının tüm alt boyutlarında pozitif yönlü gelişim kaydedilmiştir. Özellikle çevresel duyarlılık ve ihtiyaç dışı tüketimi azaltma alanlarında belirgin güçlenme dikkat çekmektedir. Başlangıç düzeyi yüksek olan boyutlarda ise mevcut olumlu tutumların korunduğu ve pekiştirildiği görülmüştür.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, programın yalnızca farkındalık yaratmakla kalmayıp davranışa yansıyan, ölçülebilir ve somut sonuçlar ürettiği anlaşılmaktadır.

¹UNESCO. (2015). *Education 2030 Framework for Action: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4;*

Nitel bulgular ise, öğretmenlerin eğitim sonrasında çevresel kazanımlarını sınıf içi uygulamalara, okul genelindeki farkındalık çalışmalarına ve veli katılımına taşıma yönünde güçlü bir motivasyon geliştirdiğini göstermektedir. Programın uygulama temelli ve etkileşimli yapısı, farklı okul türlerinde ve öğretmen profillerinde etkili biçimde uygulanabilmiş; modelin esnek ve uyarlanabilir olduğu gözlemlenmiştir.

Bu değerlendirmeler, Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Programı'nın çevre eğitimini kısa süreli bir farkındalık çalışmasının ötesine taşıyarak öğretmen öncülüğünde okul kültürüne yerleşen kalıcı davranış değişimleri oluşturma kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Programın ölçülebilir çıktılar üretmesi, farklı bağlamlarda uygulanabilir bir yapı sunması ve öğretmen-öğrenci-veli hattında çarpan etkisi oluşturması; sağlanan desteğin toplumsal düzeyde anlamlı ve sürdürülebilir bir sosyal faydaya dönüştüğünü göstermektedir. Bu çerçevede program, kurumsal sosyal sorumluluk yatırımlarının somut ve uzun vadeli etki üretme potansiyelini güçlendiren bir model olarak değerlendirilmektedir.

Saygılarımızla,

Öğretmen Akademisi Vakfı

1. GİRİŞ

1.1. Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Hakkında: Programın Tanıtımı

İklim krizi, biyolojik çeşitlilik kaybı, kaynakların aşırı kullanımı ve atık yönetimi sorunları, çevreyle kurduğumuz ilişkinin yalnızca bilgi düzeyinde değil, davranış düzeyinde de yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda çevre okuryazarlığı, “doğru bilgiyi bilmek” ten öte; insanın doğanın parçası olduğuna dair bütüncül bir kavrayışı, bu kavrayışla uyumlu günlük tercihleri ve toplumsal sorumluluk bilincini birlikte içerir. **Sürdürülebilir bir gelecek, bireysel farkındalığın kolektif eyleme dönüşmesiyle mümkün hale gelir; bunun en güçlü kaldıraçlarından biri ise eğitim ekosistemidir. Öğretmen Akademisi Vakfı (ÖRAV) ve Dow Türkiye iş birliğiyle ilk kez 2024 yılında başlatılan Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Programı (SÇE), tam da bu ihtiyaca yönelik tasarlanmıştır.** Program; öğretmenlerin çevre okuryazarlığını güçlendirmeyi, sürdürülebilir yaşam alışkanlıklarını sınıf içi uygulamalara taşımayı ve bu etkiyi öğrenciler ile aileler üzerinden topluma yaymayı hedefleyen çok katmanlı bir modeldir. Öğretmenler yalnızca bilgi aktaran profesyoneller değil; tutumları, seçimleri ve sınıf iklimiyle öğrencilerde davranış değişimini tetikleyebilen, okul kültürünü dönüştürebilen ve yerel toplulukla temas kurabilen ana aktörlerdir. Bu nedenle SÇE, “çevre konusu”nu bir ders içeriği olarak değil; öğretmen-öğrenci-veli-mahalle düzlemine yayılan bir yaşam pratiği olarak ele almaktadır.

1.2. Programın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile İlişkisi

Programın çerçevesi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile de doğrudan ilişkilidir. Nitelikli Eğitim (SKA 4) kapsamında çevre okur-yazarlığının güçlendirilmesi, Sorumlu Üretim ve Tüketim (SKA 12) ile iklim ve kaynak kullanımı farkındalığının davranışa dönüştürülmesi, İklim Eylemi (SKA 13) doğrultusunda bireysel ve toplumsal ölçekte etki alanı yaratılması; **programın temel yönelimleri arasındadır.** ²Sürdürülebilir etki modeli yaklaşımı ile hazırlanan bu rapor, 2025-2026 uygulama döneminde SÇE'nin bu yönelimlerle uyumlu biçimde nasıl yürütüldüğünü ve hangi kanıtlarla izlenip değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

1.3 Programın Uygulama Biçimleri

2025-2026 döneminde erişimi artırmak ve farklı ihtiyaçlara yanıt verebilmek amacıyla programın uygulama modelinde önemli değişikliklere imza atılmıştır. Bir önceki dönemde 1 tam gün (8 saat) yüz yüze formatta yürütülen eğitimler, bazı öğretmen grupları için erişim zorluğu yaratmış; özellikle hafta sonu bakım sorumlulukları olanlar, ek gelir amacıyla hafta sonu görev alanlar ve küçük yerleşimlerden merkeze ulaşmakta güçlük çekenler için bu durum katılımı kısıtlamıştır.

²United Nations. Sustainable Development Goals. Accessed February 2026.

Bu gerçeklik, programın etki potansiyelini sınırlayan yapısal bir engel olarak ele alınmış; çözüm olarak ise 2025-2026 döneminde üçlü bir eğitim modülü tasarımına geçilmiştir:

(I) 4 saatlik yüz yüze format: "Sürdürülebilir Çevre: Çevreyle İlk Temas"

(II) 8 saatlik yüz yüze format: "Sürdürülebilir Çevre: Eylem Planına Hazır"

(III) Çevrim içi format: "Sürdürülebilir Çevre Eğitimi (Senkron-Asenkron)"

Sürdürülebilir Çevre: Çevreyle İlk Temas (4 Saat)

Modül 1: Doğanın Bir Parçası Olarak İnsan (2 saat)

- İnsanın doğadaki yeri ve sorumluluklarına giriş
- Ekolojik düşünce akımları (Derin Ekoloji, Aldo Leopold'un "Bir Dağ Gibi Düşünmek" yaklaşımı)
- İnsan-doğa ilişkisine dair farklı perspektiflerin sorgulanması
- Atatürk'ün Cumhuriyet Projesi'nde çevre vizyonu

Modül 2: Tüketim Alışkanlıklarımız ve Dünyaya Etkileri (2 saat)

- Karbon ayak izi ve Dünya Limit Aşım Günü
- Doğrusal ekonomi vs. dögüsel ekonomi
- Bilinçli tüketim ve atık yönetimi
- Geri dönüşüm ve ileri dönüşüm kavramları
- Kişisel eylem planı oluşturma

Çıktılar

- Temel çevre okuryazarlığı farkındalığı
- İnsan-doğa ilişkisine dair sorgulayıcı bir bakış açısı
- Kişisel yaşamda uygulanabilir küçük adımlar
- İsteğe bağlı olarak 8 saatlik programa geçiş motivasyonu

Sürdürülebilir Çevre: Eylem Planına Hazır (8 Saat)

Modül 1: Doğanın Bir Parçası Olarak İnsan (2 saat)

- İnsanın doğadaki yeri ve ekolojik perspektifler
- Tüm varlıkların karşılıklı bağlılığını keşfetme
- İnsan-doğa ilişkisinin felsefi temelleri

Modül 3: Tüketim Alışkanlıklarımız ve Dünyaya Etkileri (2 saat)

- Dünya Limit Aşım Günü ve karbon ayak izi detaylı inceleme
- Doğrusal ve dögüsel ekonomi karşılaştırması
- Geri dönüşüm, ileri dönüşüm ve sıfır atık yaklaşımı
- Atık yönetimi için kişisel ve kurumsal önlemler

Modül 2: Doğanın Bir Parçası Olarak İnsan (2 saat)

- Sürdürülebilir Dünya Vatandaşı profili (bilgi-anlayış, beceri, değer ve tutumlar)
- İş birliği ile poster hazırlama çalışması
- Bireysel ve kolektif sorumluluk bilincinin geliştirilmesi

Modül 4: Bir Çözüm Yöntemi Olarak Tasarım Odaklı Düşünme (2 saat)

- Tasarım odaklı düşünme metodolojisinin tanıtımı
- Çevresel problemlere yönelik çözüm geliştirme atölyeleri
- Sınıfta uygulanabilir proje örnekleri
- Eylem planı oluşturma

Çıktılar

- Derinlemesine çevre okuryazarlığı
- Sınıfta/okulda uygulanabilir eylem planları

- Tasarım odaklı düşünme becerileri
- Öğrenci ve velilerle yapılacak çalışmalar için somut araçlar

Çevrim içi Sürdürülebilir Çevre Eğitimi (Senkron-Asenkron)

İçerik

- Doğanın Bir Parçası Olarak İnsan
- Doğanın Bir Parçası Olarak İnsan
- Tüketim Alışkanlıklarımız ve Dünyaya Etkileri

Çıktılar

- Temel çevre okuryazarlığı farkındalığı
- İnsan-doğa ilişkisine dair sorgulayıcı bir bakış açısı
- Kişisel yaşamda uygulanabilir küçük adımlar
- Sınıfta/okulda uygulanabilir etkinlik örneği
- İsteğe bağlı olarak 4 - 8 saatlik programa geçiş motivasyonu

Şekil 1. Program Modülünün Yapısı

Bu kurguyla, çevre alanında yüksek motivasyona sahip olmasına karşın zaman ve erişim sınırlılıkları yaşayan öğretmenler için programa katılım daha ulaşılabilir hâle getirilmiş; öğrenme sürecinde derinleşme ihtiyacı duyan katılımcılar için ise aşamalı ve sürdürülebilir bir ilerleme seçeneği oluşturulmuştur. **4 saatlik uygulamada temel kavramları ve farkındalık eşiğini güçlendirirken, 8 saatlik uygulama daha kapsamlı içerik ve uygulama planlamasıyla öğretmenleri sınıf içi eylem tasarımına taşır. Çevrim içi uygulamada ise coğrafi ve zaman temelli bariyerleri azaltarak kapsayıcılığı genişletir.** Bu kapsamda uygulama biçimleri ve ulaşılan öğretmen sayılarına **Tablo 1**'de yer verilmiştir.

Eğitimin Uygulanma Biçimi	Ulaşılan Öğretmen Sayısı
Yüz Yüze Eğitim	1029
Çevrim İçi Eğitim	452
Genel Toplam	1481

Tablo 1: Eğitimin Uygulanma Biçimine Göre Ulaşılan Öğretmen Sayıları

1.4. Programın Amaçları

1.4.1. Genel Amaç

Programın genel amacı; kendisini tüm insanlığa karşı sorumlu hisseden, tüm canlıların yaşam hakkını önemseyen ve çevresel sorunlara işlevsel, ekonomik ve sürdürülebilir çözümler üretebilen bireylerin yetişmesine eğitim yoluyla katkı sunmaktır.

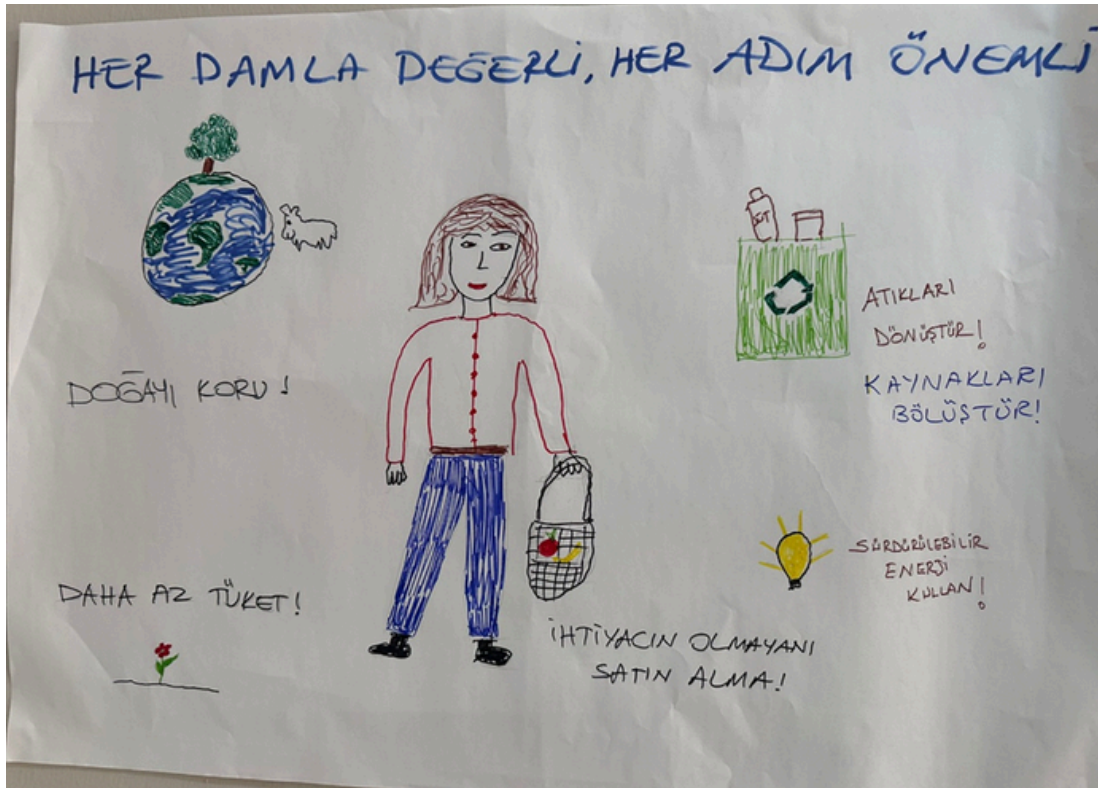
1.4.2. Öğretmenlere Yönelik Özel Amaçlar

Yukarıdaki genel amaç doğrultusunda öğretmenlere yönelik **özel amaçlar**;

- çevre okuryazarlığı düzeyini artırmak,
- sürdürülebilir tüketim davranışlarını desteklemek,
- insan-doğa ilişkisine dair bütüncül bir bakış açısı kazandırmak, çevresel sorunlara yönelik çözüm üretme becerilerini güçlendirmek,
- “ben” bilincinden “biz” bilincine geçişi desteklemek olarak tanımlanmıştır.

1.4.3. Öğrenciler ve Ailelere Yönelik Özel Amaçlar

Öğrenciler ve aileler açısından ise program, öğretmenler aracılığıyla toplumsal etkiyi büyütmeyi; sürdürülebilir bir gelecek için **“fark yaratabilme”** inancını güçlendirmeyi ve çevre odaklı yaşam alışkanlıklarının evlere ve mahallelere yayılımını hedeflemektedir.

1.5. Yaklaşım Felsefesi ve Tasarım İlkeleri

SÇE'nin yaklaşımı aşağıda yer alan üç ilke üzerine kuruludur:

- **Kaygı dili yerine sorumluluk ve öz-yeterlik duygusunu besleyen bir öğrenme iklimi oluşturmaktır;** program, çevre felaketlerini dramatize etmekten çok, öğretmenin “ne yapabilirim?” sorusuna gerçekçi yanıtlar üretmeyi önemser.
- **Teorik çerçeveyi gündelik yaşama bağlayan somut ve uygulanabilir pratiklere odaklanmaktır;** sınıf içinde ve okul kültüründe karşılığı olan mikro eylemler, öğrenmenin taşıyıcısıdır.
- **İnsanı doğanın dışında konumlandırmayan; insan-doğa ilişkisini karşılıklı sorumluluk üzerinden yeniden kuran merkezizsiz bir perspektifi güçlendirmektir.** Bu ilkeler, içerik tasarımında olduğu kadar eğitim sonrası uygulama beklentilerinde de belirleyicidir.

1.6. Eğitim Sonrası Süreç ve Etki Zinciri

Eğitim sonrası süreç, programın etki zincirinin kritik halkasıdır. Katılımcılardan, eğitimden sonraki bir hafta içinde katılımcı kitapçığında yer alan uygulamalardan seçerek öğrencileriyle sınıf içinde uygulama yapmaları ve çıktıları belgelendirmeleri istenmiştir.

Buna ek olarak uzaktan eğitim platformumuzda oluşturduğumuz Sürdürülebilirlik ve Çevre Bilinci Topluluğu; deneyim paylaşımı, meslektaş desteği ve iyi örneklerin yaygınlaştırılması için bir sosyal öğrenme grubu işlevi görmüş, bugüne dek topluluğa 500'ün üzerinde üye dâhil olmuş ve katılımcılar arasında bir etkileşim zemini oluşturulmuştur.

Tüm bu uygulamalarla programın etkisinin kalıcı olması adına program, **öğretmen → öğrenci → veli → mahalle sakinleri** şeklinde kademeli bir yayılım mantığıyla ele alınmıştır. Raporun ilerleyen bölümlerinde bu yayılımı destekleyen kanıtlar ve yaygınlaştırma bileşenleri ayrı alt başlıklarda sunulmuştur.

1.7. Yaygınlaştırma ve Ürünleştirme Yaklaşımı

SÇE, 2025-2026 döneminde öğretmen eğitimlerini tekil bir öğrenme etkinliği olarak değil; öğrenmenin sınıf içine taşındığı, öğretmen üretiminin görünür kılındığı ve iyi örneklerin çoğaltılabildiği bir yaygınlaştırma ekosistemi olarak ele almıştır.

Bu ekosistem;

(I) okul temelli liderlik ve üretim bileşenleri (Okul Lideri Programı ve Liderlik Kampı),

(II) erişim ve görünürlük bileşenleri (YouTube serisi),

(III) mikro-öğrenme içerikleri

(IV) sınıf içi uygulama materyalleri (Etkinlik Kitabı ve Katılımcı Kitapçığı) üzerinden yapılandırılmıştır.

Bu bölümde her bileşenin amacı, kapsamı, işleyişi ve beklenen çıktıları açıklanmaktadır.

1.7.1. Sürdürülebilir Çevre Okul Lideri Programı

Sürdürülebilir Çevre Okul Lideri Programı, SÇE'nin yaygınlaştırma ve okul temelli dönüşüm bileşenidir. Program, sürdürülebilirlik alanına ilgi duyan öğretmen ve okulların erişimine açık, kapsayıcı bir model olarak kurgulanmıştır. Temel amaç, öğretmenlerde oluşan farkındalığı okul düzeyinde somut çevresel uygulamalara dönüştürmek; öğrenci, veli ve yerel paydaşlarla birlikte "okul kültürü" içinde sürdürülebilirlik pratiklerini görünür ve süreklilik kazanır hale getirmektir. **Bu kapsamda 2025 yılında uygulanan bu programa 8 ilden 10 okul ve 19 öğretmen katılmıştır.**

Program kapsamında katılımcı öğretmenlerden, öğretmen liderliğinde yürütülen üç ana üretim hattı beklenmiştir:

- **1 Video:** Okulun bulunduğu mahallede ya da evde sürdürülebilir çevreyle ilgili bir kavramı uygulamalı biçimde gösteren 1 dakikalık video kaydı.
- **3 Etkinlik:** Sürdürülebilir Çevre Etkinlik Kitabı'ndan üç temanın her birinden (evimde/okulda/mahallede sürdürülebilirlik) en az birer etkinlik olmak üzere toplam 3 sınıf içi uygulama ve belgelendirme.
- **1 Farkındalık Etkinliği:** Okulda etki alanını büyüten bir sürdürülebilir çevre etkinliği tasarlama, hayata geçirme ve belgelendirme (pano, podcast, çevre şenliği, araştırma/anket, kampanya vb.).

Değerlendirme yaklaşımı ve rubrik çalışmalar, ÖRAV tarafından geliştirilen değerlendirme rubriği doğrultusunda kör hakem değerlendirme tekniği ile jüri tarafından incelenmiştir. Rubrikte; kavram netliği, tematik dağılım, uygulama derinliği, belgelendirme kalitesi, farkındalık amacı, katılım ve etki, yaratıcılık, sürdürülebilirlik ve dil kullanımı kriterleri temel alınmaktadır.

Tanınma ve ilerleme mekanizması, programı tamamlayan okullar "Sürdürülebilir Çevre Lideri Okul Sertifikası" ile ödüllendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarında en yüksek puanı alan öğretmenler, Sürdürülebilir Çevre Lideri Kampı'na katılım hakkı kazanmıştır.

1.7.2. Sürdürülebilir Çevre Lideri Kampı

Sürdürülebilir Çevre Lideri Kampı, Okul Lideri Programı'nda öne çıkan öğretmenlerin bir araya gelerek deneyim paylaşımı yapmalarını, yeni etkinlik fikirleri üretmelerini ve program çıktılarının kalıcı bir ürüne dönüştürülmesini hedefleyen üretim odaklı bir çalışma kampıdır. **Kamp, rubrik değerlendirmesi sonucunda en yüksek puanı alan 19 öğretmen ile 17-18-19 Ocak 2026 tarihlerinde İstanbul'da yüz yüze gerçekleştirilmiştir.** Kamp akışı; deneyim paylaşımı oturumları, grup temelli öğretim etkinli tasarımı çalışmaları, yeni etkinlik geliştirme atölyeleri ve geri bildirim/ürünleştirme oturumlarından oluşmuştur.

Kamp sürecinde geliştirilen etkinlikler, ÖRAV uzman eğitimcileri tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, söz konusu içeriklerin “**Sürdürülebilir Çevre Lideri Kampı Etkinlik Kitabı**” başlığı altında açık erişimli bir yayın olarak hazırlanması planlanmaktadır. Bu bileşen, öğretmenlerin çevre eğitimi alanında yalnızca uygulayıcı değil; aynı zamanda içerik üreten ve bu içeriği yaygınlaştıran aktörler olarak konumlanmasını desteklemeyi hedeflemektedir.

1.7.3. Sürdürülebilir Çevre YouTube Serisi

YouTube serisi; SÇE’ye yönelik talebi güçlendirmek, programın içerik ve destek materyallerini görünür kılmak, kurumsal iş birliğini şeffaf biçimde anlatmak ve öğretmen uygulamalarını somut örneklerle yaygınlaştırmak amacıyla yapılandırılmıştır. Hedef kitle; programa ilgi duyan öğretmenler ve okul yöneticileri başta olmak üzere eğitim ekosisteminin paydaşlarıdır.

Video konuları aşağıdaki konu başlıklarına göre hazırlanmıştır:

- İlk video “**Eğitim Programı ve Destek Materyallerinin Tanıtılması**” temasında hazırlanmıştır. Bu tema çerçevesinde eğitimin içeriği, microlearning içerikleri, Sürdürülebilir Çevre Etkinlikleri Kitabı tanıtılmasının ardından ÖRAV eğitimcilerinin ilham veren uygulama örneklerinin paylaşılmıştır.
- İkinci videoda “**Dow Türkiye’nin Desteği ve Sürdürülebilirliğe Katkısı**” temasında çalışılmıştır. Dow Türkiye’yi temsilen CEO’su **Sayın Banu Korun**’un önderliğinde ÖRAV iş birliği süreci ve katkısından bahsedilmiştir.
- Üçüncü videoda Dow Türkiye’nin Sürdürülebilir Çevre bağlamında katkılarını “**Geri Dönüşüm**” bağlamında **Sayın Özgür Kayan**’ın bilgilendirme sunumu yer almıştır.

Bu kapsamda tüm **Sürdürülebilir Çevre YouTube Serisi** videoları **700**’e yakın izleyici tarafından görüntülenmiştir.

Videolara aşağıdaki butonlardan erişim sağlanabilir:

Youtube video erişim linki: **Eğitim Programı ve Destek Materyallerinin Tanıtılması**

Youtube video erişim linki: **Dow Türkiye’nin Desteği ve Sürdürülebilirliğe Katkısı**

Youtube video erişim linki: **Geri Dönüşüm**

1.7.4. Mikro Öğrenme İçerikleri – “Sürdürülebilir Yaşam ve Çevre Farkındalığı” Serisi

2025 yılında öğretmenlere yönelik çevresel sürdürülebilirlik temalı 5 farklı konu başlığıyla microlearning içerikleri geliştirilmiştir. Bu içerikleri 1.731 öğretmen tamamlamıştır.

Mikro Öğrenme Modülü	Tamamlayan Sayısı
İklim Değişikliği ve Karbon Ayak İzi	433
Geri Dönüşüm: Ambalajlardaki Plastik Kodları	347
Tüketim Alışkanlıkları	321
Enerji Verimliliği	314
Karbon Ayak İzini Azaltmak İçin Günlük Alışkanlık Değişimleri	316
Genel Toplam	1731

Tablo 2: Mikro öğrenme İçeriklerini Tamamlayan Öğretmen Sayısı

Bu kısa ve etkileşimli öğrenme içerikleriyle, öğretmenlerin günlük yaşamlarında çevreye duyarlı alışkanlıklar geliştirmelerini ve öğrencilerine bu farkındalığı aktarabilmelerini desteklemek amaçlanmıştır. **Bu microlearning serisi, kısa süreli, etkileşimli ve görsel açıdan zengin öğrenme deneyimleri sunarak öğretmenlerin sürdürülebilirlik konularında bilgi ve farkındalık düzeylerini artırmıştır.** İçerikler, ÖRAV’ın çevresel sorumluluk ve öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme becerilerini güçlendirme hedefleriyle uyumlu olarak tasarlanmıştır.

Hazırlanan içerikler ise aşağıda yer aldığı şekildedir:

- **İklim Değişikliği ve Karbon Ayak İzi:** Katılımcıların bireysel ve sistemsel düzeyde farkındalık kazanmasını, çevresel sürdürülebilirlik becerilerini düşündürücü sorularla geliştirmeyi hedefler. Articulate Rise’in “etkileşimli soru” ve “bilgi kartı” bloklarıyla hazırlanmış; kullanıcıya düşündürücü mini sorular sorarak yansıtıcı öğrenme tetiklenmiştir. Görsel destekli mikro metinler, kavramları sade biçimde aktarmakta. Yaklaşım olarak “mikroöğrenme” ve “bilişsel farkındalık” temelli bir yapı kullanılmıştır.
- **Geri Dönüşüm:** Günlük yaşamda sıkça karşılaşılan plastik türlerini tanıtarak, geri dönüşüm bilgisini artırmayı ve bireysel çevresel etkiyi bilinçli biçimde yönetmeyi amaçlar. Tıklanabilir görseller ve bilgi açılır pencereleriyle farklı plastik türlerini tanıtmaktadır. “Görsel tanıma” ve “etkileşimli keşif” yaklaşımıyla tasarlanmış olup, öğrenme, kısa bilgi parçaları ve pratik yönlendirmeler üzerinden ilerlenmiştir.

- **Tüketim Alışkanlıkları:** Hızlı moda, gıda israfı ve bilinçli alışveriş konularında tüketim alışkanlıklarını sorgulatarak, sürdürülebilir yaşam seçimlerini teşvik eder. Karar verme temelli kısa senaryolar ve çizgi roman tarzı sahneler içeren çalışmalarda kullanıcıdan seçim yapması beklenmekte, davranış farkındalığı oluşturulmaktadır. “Senaryo temelli öğrenme” ve “davranışsal sorgulama” yaklaşımı kullanılmıştır.
- **Enerji Verimliliği:** Günlük yaşamda enerji verimliliğini artıracak basit ama etkili alışkanlıklar kazandırır; görsel ve etkileşimli ipuçlarıyla davranış değişikliğini destekler. Görseldeki belirli noktalara tıklayarak bilgiye ulaşma üzerine kurulu; her ipucu kısa eylem önerileriyle desteklenen, etkileşim tipi olarak “hotspot (etkileşimli nokta)” kullanılmıştır. “Eyleme yönlendiren mikro öğrenme” ve “oyunlaştırılmış farkındalık” yaklaşımı kullanılmıştır.
- **Karbon Ayak İzini Azaltmak İçin Günlük Alışkanlık Değişimleri:** Ulaşım, beslenme ve tüketim alışkanlıkları üzerinden karbon ayak izini azaltmaya yönelik interaktif senaryolar içerir ve sürdürülebilir yaşam biçimlerini teşvik eder. Ulaşım, beslenme, tüketim gibi alanlarda seçim yaparak interaktif senaryolar içerir. Seçimlerin sonuçları gösterilerek neden–sonuç farkındalığı kazandırılmaktadır. “Branching (dallanma)” ve “deneyimsel öğrenme” yaklaşımıyla hazırlanmıştır.

Tüm içerikler, kısa süreli ve mobil uyumlu yapılarıyla öğretmenlerin çevresel sürdürülebilirlik konularında farkındalık ve davranış değişikliği geliştirmelerine katkı sunmaktadır.

1.7.5. Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Etkinlik Kitabı

Etkinlik kitabı, öğretmenin sınıf içi uygulama kapasitesini artıran temel uygulama materyalidir. Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde hazırlanmış; “Evimde/Okulumda/Mahalleimde Sürdürülebilirlik” temaları altında 10 etkinlik içermiştir.

Kitapta SKA’lar çocukların anlayabileceği bir dille ele alınmış; terimler sözlüğü ve çevresel farkındalık takvimi ile desteklenmiştir. Güncel versiyonda farklılaştırma önerileri (destekleme–zenginleştirme) eklenerek sınıf içi uygulanabilirlik güçlendirilmiştir. Ayrıca TYMM uyumluluğu, kavramsal beceriler ve programlar arası bileşenler üzerinden ilişkilendirilmiştir.

Etkinlik kitabı, Ekim 2025 – Şubat 2026 dönemi arasında web sitesi üzerinden toplam 356 kez görüntülenmiştir.

Kitaba aşağıdaki butonlardan ulaşım sağlanabilir:

[SÇE Etkinlik Kitabı-TR](#)

[SÇE Etkinlik Kitabı-EN](#)

1.7.6. Katılımcı Kitapçığı

Katılımcı kitapçığı, eğitimin sınıf içi uygulamaya dönüşmesini kolaylaştıran bir yardımcı bir kaynak niteliğindedir. Kitapçıkta; eğitim sonrası bir hafta içinde uygulanabilecek örnek etkinlikler, öğretmenin bireysel etki alanını artıracak kısa bilgi notları ve tasarım odaklı düşünme metodolojisini sınıfa taşımaya yardımcı olacak etkinlikler yer almaktadır. Öğretmenlerden kitapçıkta yer alan uygulama örneklerinden seçerek eğitim sonrası kısa sürede sınıf içi uygulama yapmaları ve çıktılarını belgelendirmeleri beklenir. Bu yardımcı kaynak, izleme ve değerlendirme raporunun etki mantığında öğrenmenin eyleme dönüşmesini sağlayan temel mekanizmalardan biri olarak ele alınmaktadır.

Kitaba aşağıdaki butondan ulaşım sağlanabilir:

[Katılımcı Kitapçığı](#)

2. METODOLOJİ

2.1. İzleme ve Değerlendirme Yaklaşımı

Bu rapor, Sürdürülebilir Çevre Eğitimi'ne katılan öğretmenlerin eğitim süreci boyunca ve sonrasında edindikleri **farkındalık, bilgi, tutum ve davranış değişimine** ilişkin kanıtları bütüncül biçimde değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. **Değerlendirme tasarımı, nicel göstergeler yoluyla değişimin ölçülebilir boyutlarını izlerken; nitel kanıtlar aracılığıyla bu değişimin hangi süreçler ve bağlamlar içinde ortaya çıktığını anlamayı amaçlayan karma yöntem yaklaşımı üzerine kurgulanmıştır.** Bu kapsamda araştırma, **iç içe geçmiş (gömülü) karma desen** kurgusu ile yürütülmüştür. Nicel veriler ana izleme hattını oluştururken; nitel veriler, nicel bulguları açıklayıcı ve derinleştirici biçimde kullanılmıştır. Böylece programın etkisi hem **genişlik** (kaç kişi ve hangi düzeyde etkilendi) hem de **derinlik** (neden ve nasıl etkilendi) boyutlarında ele alınmıştır.

Nicel boyutta; **ön test–son test ölçümleri**, eğitim değerlendirme anketleri ve memnuniyet/tavsiye eğilimleri üzerinden programın algılanan kalitesi ve etkilenim alanları izlenmiştir. Nitel boyutta ise **odak grup görüşmeleri**, saha gözlemleri ile doküman ve ürün incelemeleri yoluyla öğretmenlerin deneyimleri, uygulamaya aktarım pratikleri ve iyileştirme alanları tematik olarak analiz edilmiştir.

Bu değerlendirme yaklaşımı, nicel değişimi izleme ve nitel verilerle derinleştirme imkânı sunmakla birlikte, gönüllülük esaslı katılım ve ön test–son test eşleştirme oranları gibi sınırlılıkları da beraberinde getirmektedir.

2.2. Veri Kaynakları ve Ölçme Araçları

Değerlendirme kapsamında kullanılan veri kaynakları aşağıda sunulmaktadır:

- (I) eğitim öncesi ve sonrası uygulanan ölçekler (ön test–son test),
- (II) eğitim ve etkinlik sonunda uygulanan değerlendirme anketleri (yüz yüze ve çevrim içi),
- (III) açık uçlu sorular,
- (IV) odak grup görüşmeleri,
- (V) saha uygulamalara yönelik gözlem formları,
- (VI) doküman ve ürün incelemeleri (katılımcı kitapçığı, etkinlik kitabı, microlearning içerikleri, video serisi ve okul lideri çıktıları).

Anket ve formlar; katılımcıların demografik özellikleri, program hedeflerine ulaşma algısı, içerik ve uygulama kalitesi, eğitimci değerlendirmesi, uygulamaya aktarım niyeti ve geliştirme önerilerini kapsayacak biçimde yapılandırılmıştır. Nicel araçlar Likert tipi maddelerle, açık uçlu sorularla desteklenmiş; böylece hem sayısal eğilimlerin hem de bu eğilimlerin gerekçelerinin birlikte yakalanması amaçlanmıştır.

2.2.1. Nicel Araçlar

Programın etkisini ve algılanan kalitesini izlemek üzere kullanılan nicel araçlar, eğitim öncesi ve eğitim sonrası karşılaştırma yapmaya olanak verecek biçimde kurgulanmıştır. 2025-2026 döneminde yüz yüze ve çevrim içi uygulamalarda kullanılan temel nicel araçlar şunlardır:

Değerlendirme Aracı	Türü	Amacı	Uygulama Zamanı
Yetişkin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği	Ölçek	Katılımcıların çevreye ilişkin bilgi, farkındalık ve davranış düzeylerini değerlendirmek	Ön Test ve Son Test
Sürdürülebilir Tüketim Davranışı Ölçeği	Ölçek	Sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarını ve farkındalık düzeylerini değerlendirmek	Ön Test ve Son Test
Beklenti - Değer - Maliyet Ölçeği	Ölçek	Eğitime yönelik beklenti, algılanan değer ve memnuniyet arasındaki ilişkiyi ölçmek	Eğitim Sonrası Değerlendirme Anketi
İnsan - Doğa Bağlantısı Formu	Anket	Katılımcıların doğayla kurdukları ilişki biçimini ve çevreye yönelik duygusal bağlarını değerlendirmek	Ön Test ve Son Test
Eğitime Katılım ve Memnuniyet Anketi	Anket	Demografik bilgileri, memnuniyet düzeyini, tavsiye skoru (NPS) ve genel geri bildirimleri toplamak	Eğitim Sonrası Değerlendirme Anketi

Tablo 3: Programda Kullanılan Değerlendirme Çerçevesi ve Ölçme Araçları

2.2.2. Nitel Araçlar

Odak Grup Görüşmeleri: Eğitim sonrasında öğretmenlerle yapılan odak grup görüşmeleri, programın çevre farkındalığı, sürdürülebilir davranış geliştirme ve sınıf içi uygulamalara yansımada düzeyini derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır. Görüşmelerde öğretmenlerin program deneyimleri, kazanımları, güçlü yönler ve gelişim alanları; yarı yapılandırılmış sorular üzerinden alınmış, veriler tematik analiz yaklaşımıyla incelenmiştir.

Gözlem Formları: Yüz yüze uygulamalarda gözlem formları aracılığıyla eğitimcilerin eğitim sürecini yürütme biçimleri, katılımcı etkileşimi, yöntem-teknik kullanımı ve uygulama akışının yönetimi gözlenmiştir. Gözlem notları, eğitim kalitesi ve uygulama bütünlüğünü destekleyen nitel kanıtlar olarak analiz edilmiştir.

Doküman ve Ürün İncelemesi: Program kapsamında üretilen ve kullanılan materyaller (katılımcı kitapçığı, etkinlik kitabı, microlearning içerikleri, video serisi, okul lideri çıktı örnekleri) içerik ve kullanım amaçları açısından incelenmiş; programın yaygınlaştırma yaklaşımını destekleyen somut çıktılar rapora dahil edilmiştir.

2.3. Katılımcı Profili ve Örneklem

Programın hedef kitlesini Türkiye genelinde farklı branş ve kademelerde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Yüz yüze eğitimlere katılan öğretmenlerin yanı sıra, çevrim içi eğitimleri tamamlayan öğretmenler de değerlendirme sürecine dahil edilmiştir. Katılımcı profiline ilişkin demografik dağılımlar (cinsiyet, yaş, kıdem, branş, yerleşim birimi vb.) Bulgular bölümünde ilgili tablolar ve görsellerle sunulmaktadır.

2.4. Analiz Yöntemleri

Nicel Veriler: Nicel veriler, tanımlayıcı istatistikler (frekans-yüzde, ortalama, standart sapma) ile analiz edilmiştir. Uygun veri setlerinde ön test-son test karşılaştırmaları yapılmış; memnuniyet ve tavsiye eğilimleri (varsa NPS/tavsiye skoru) değerlendirilmiştir. Yüz yüze ve çevrim içi uygulamalar için sonuçlar ayrı izlenmiştir.

Nitel Veriler: Açık uçlu anket yanıtları, odak grup görüşmesi verileri, gözlem notları ve doküman inceleme çıktıları tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Kodlama sürecinde tekrar eden temalar, alt temalar ve örnek katılımcı ifadeleri belirlenmiş; nitel bulgular nicel sonuçları açıklayıcı biçimde rapora entegre edilmiştir.

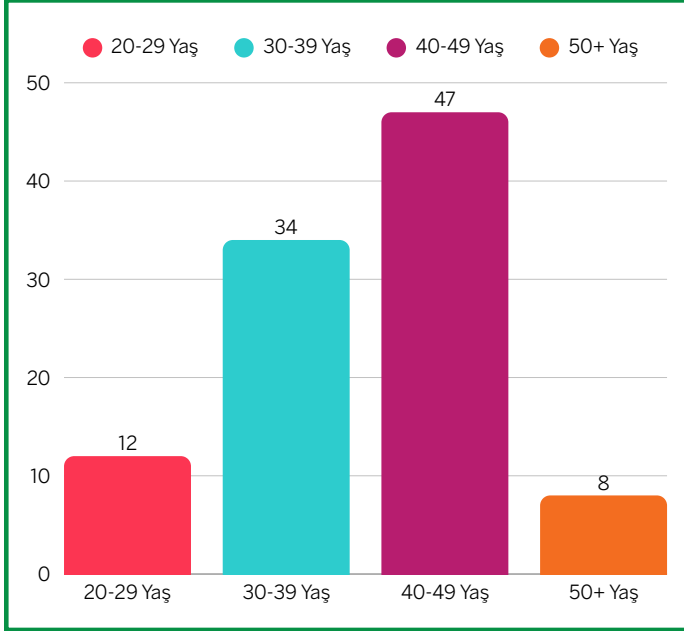
2.5. Sınırlılıklar ve Etik İlkeler

Programın hedef kitlesini Türkiye genelinde farklı branş ve kademelerde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Yüz yüze eğitimlere katılan öğretmenlerin yanı sıra, çevrim içi eğitimleri tamamlayan öğretmenler de değerlendirme sürecine dahil edilmiştir. Katılımcı profiline ilişkin demografik dağılımlar (cinsiyet, yaş, kıdem, branş, yerleşim birimi vb.) Bulgular bölümünde ilgili tablolar ve görsellerle sunulmaktadır.

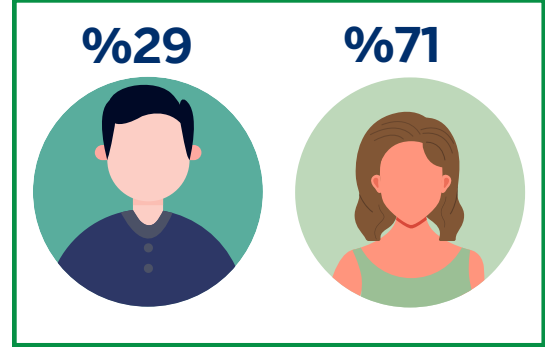
3.1.1. Cinsiyet ve Yaş Dağılımı

Ön test verilerine göre katılımcıların %71'i kadın, %29'u erkektir.(Şekil 3)

Grafik 1'e göre katılımcıların ağırlıklı olarak 40–49 yaş grubunda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. 30–39 yaş grubu ikinci sırada konumlanırken, 20–29 ve 50+ yaş gruplarının temsili daha sınırlı kalmıştır. Bu dağılım, programın özellikle orta kariyer evresindeki öğretmenlere daha güçlü biçimde eriştiğine işaret etmektedir. (Grafik 1)

Grafik 1. Eğitime Katılan Öğretmenlerin Yaş Durumlarının Dağılımı

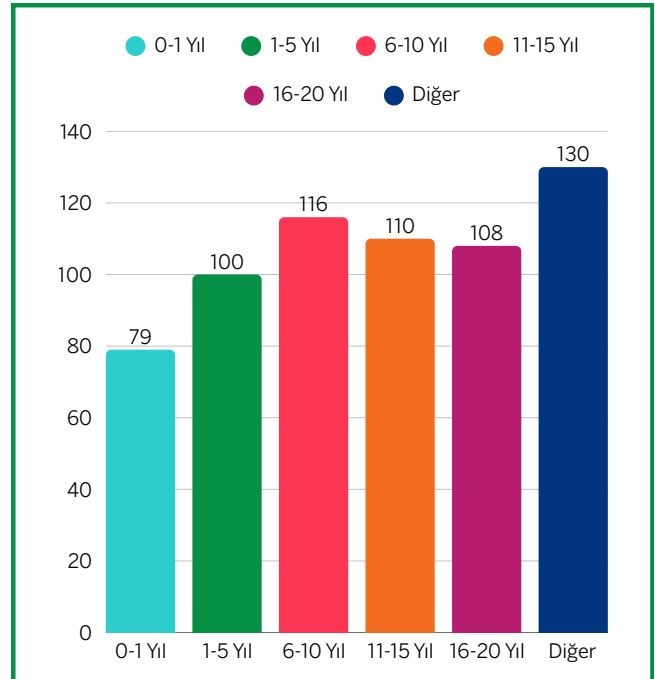

Şekil 3. Eğitime Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı

3.1.2. Mesleki Çalışma Süresi

Mesleki çalışma süresi dağılımında 6–10 yıl ve 11–15 yıl aralığındaki öğretmenlerin oranı öne çıkmaktadır. (Grafik 2)

Daha düşük ve daha yüksek kıdem gruplarının da örneklem içinde temsil edildiği tespit edilmiştir. SÇE'ye farklı mesleki deneyim düzeylerinden öğretmenler katılım göstermiştir.

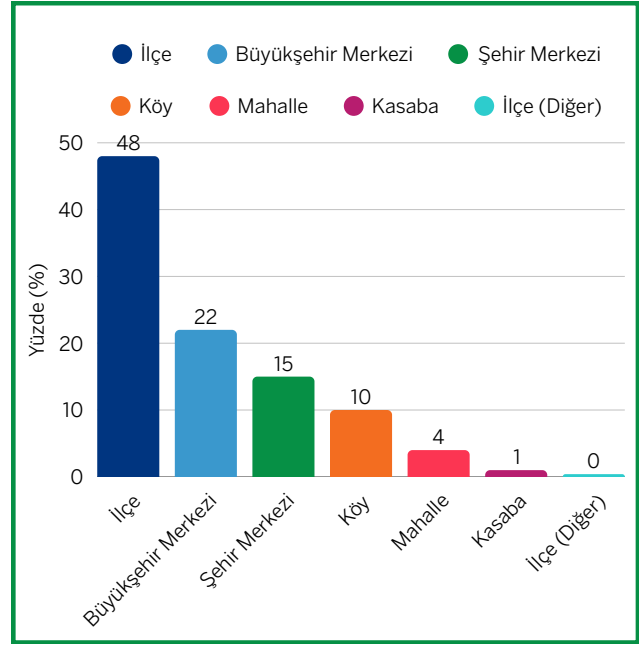
Grafik 2. Eğitime Katılan Öğretmenlerin Mesleki Çalışma Süresi Dağılımı

3.1.3. Görev Yapılan Yerleşim Birimi ve Branş Dağılımı

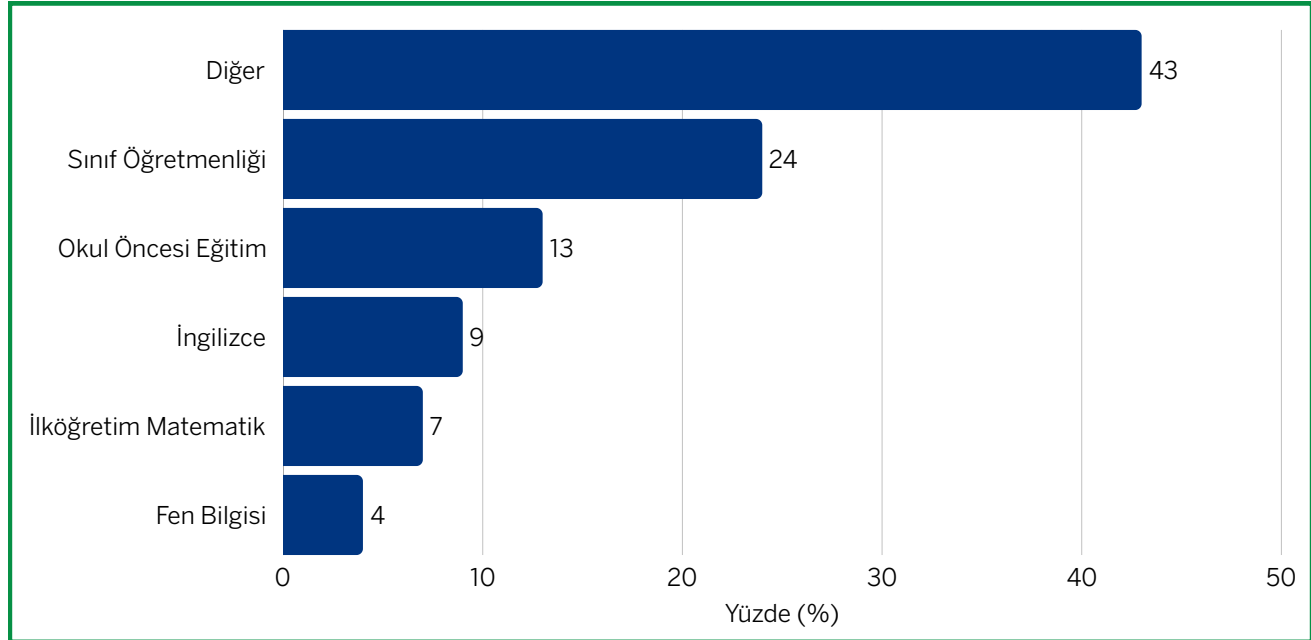
Katılımcıların görev yaptıkları yerleşim birimleri ağırlıklı olarak **ilçe %48** ve **büyükşehir merkezi %22** düzeyindedir. Köy ve mahalle düzeyindeki katılım oranları görece düşüktür. (Grafik 3)

Branş dağılımında "**Diğer**" kategorisi %43 ile en yüksek paya sahiptir; bunu %24 ile **sınıf öğretmenliği** ve %13 ile **okul öncesi öğretmenliği** branşları izlemektedir. (Grafik 4)

Program, farklı branşlardan ve ağırlıklı olarak kentsel/yarı kentsel bağlamda görev yapan öğretmenlere ulaşmıştır.

Grafik 3. Eğitime Katılan Öğretmenlerin Görev Yapılan Yerleşim Yeri Dağılımı

Grafik 4. Eğitime Katılan Öğretmenlerin Branş Dağılımı

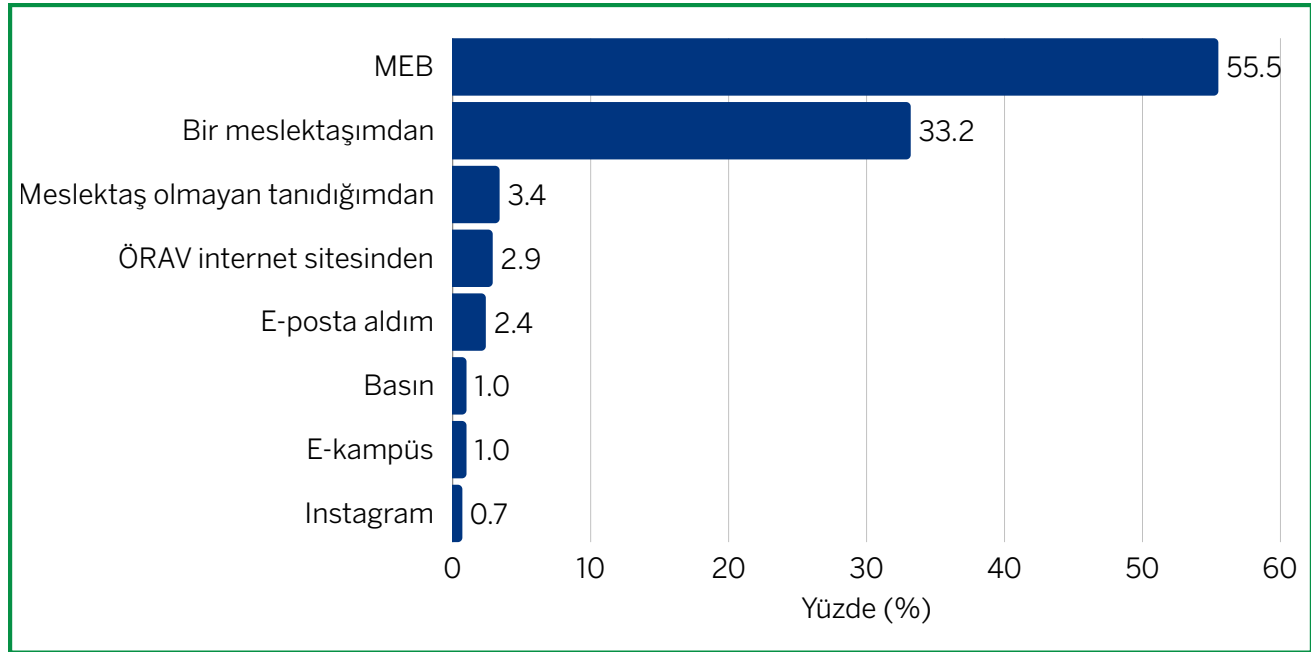
3.2. Yüz Yüze Eğitimin Değerlendirme Verileri

3.2.1. Veri Kaynağı ve Kapsam

Yüz yüze eğitimler, 15 ilde hafta sonları (Cumartesi/Pazar) 4 saatlik ve 8 saatlik formatlarda kısmi zamanlı eğitimcilerimiz tarafından uygulanmıştır. Eğitimlerin sonunda katılımcılardan eğitim değerlendirme anketini yanıtlamaları istenmiş; anket toplam **418** katılımcı tarafından doldurulmuştur. **Anket aracılığıyla katılımcıların genel memnuniyetleri, eğitimci değerlendirmeleri, içerik–uygulama–organizasyon boyutları ve uygulamaya aktarım motivasyonları (Bümen & Uslu, 2020 / Beklenti–Değer–Bedel Ölçeği) ölçülmüştür. Ayrıca açık uçlu sorularla da değişim algısı ve sınıf içine aktarım niyeti, eğitimin kazanımları ve güçlü yanlarına ilişkin ilişkin nitel kanıt toplanmıştır.**

3.2.2. Eğitimden Haberdar Olma Kanalları

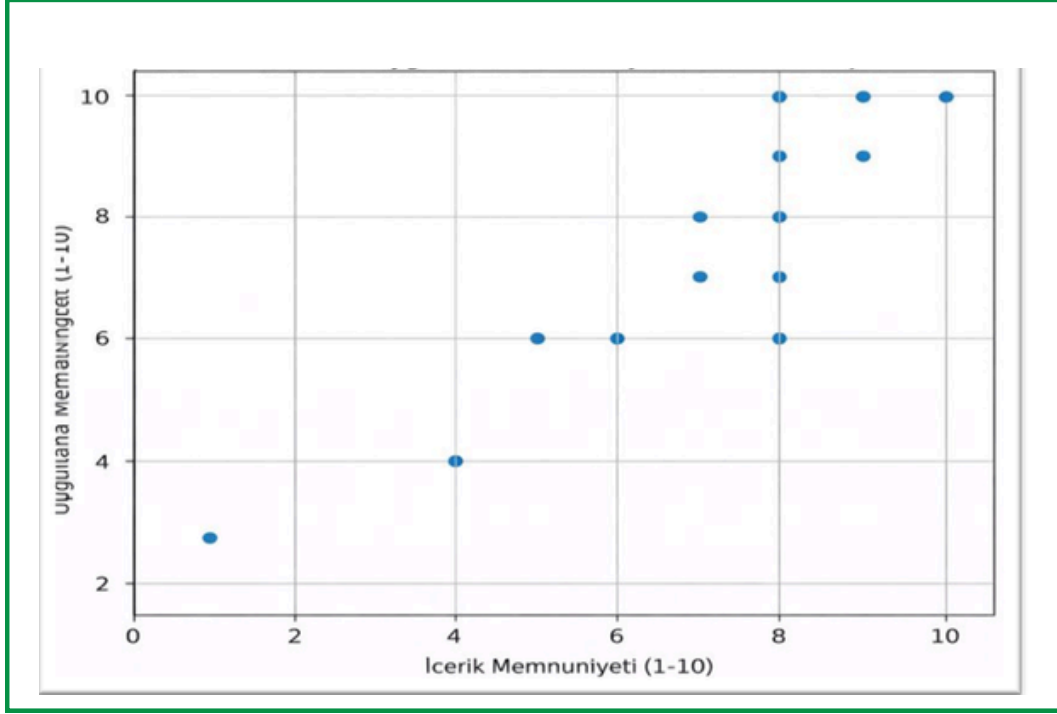
Katılımcıların **%55,5**'ü eğitime **Millî Eğitim Bakanlığı** kanalıyla ulaştığını, **%33,2**'i ise **meslektaşları** aracılığıyla haberdar olduğunu belirtmiştir. Diğer kanalların payı daha sınırlıdır. **(Grafik 5) Eğitime erişimde kurumsal duyuru kanalları ve meslektaş ağı belirleyici olmuştur.**

Grafik 5. Eğitimden Haberdar Olma Kanallarının Dağılımı

3.2.3. İÇERİK VE UYGULAMA MEMNUNİYET DÜZEYİ

Katılımcılardan, eğitim içeriğine ve içeriğin uygulanma sürecine ilişkin memnuniyetlerini 1 ile 10 puan aralığında puanlamaları istenmiştir. İçerik memnuniyeti ortalaması **9,37**, uygulama memnuniyeti ortalaması **9,41** olarak hesaplanmıştır. Her iki puan dağılımı da 9–10 aralığında yoğunlaşmıştır. (Grafik 6)

Grafik 6. İçerik ve Uygulama Memnuniyeti Arasındaki Doğrusal İlişki

Odak grubu görüşmesinde de buradaki memnuniyet düzeyini destekler nitelikte bir görüş beyan edilmiş, eğitimin içeriğine dikkat çekilmiştir.

“Yapay zekâya sorulan her 25 soruda yarım litre su harcadığını öğrenmek benim için çok çarpıcıydı, bu anlamda eğitim içeriğinin güncel gelişmelerin akış düzeni ile birlikte ilerliyor ve uygulamaya aktarılacak boyutta olması çok önemli ve katılımcı açısından memnun edici niteliktedir.” (İstanbul, Öğretmen, 11–15 yıl)

Bu bulgulara göre katılımcılar yüz yüze eğitimin içerik ve uygulama boyutlarını yüksek memnuniyet düzeyiyle değerlendirmiştir.

3.2.4. Eğitimci Değerlendirme Verileri

Eğitimciler, 17 maddeden oluşan ve 1–5 puan aralığında derecelendirilen Likert tipi bir ölçek aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Madde No	Boyut Adı	4 Puan (%)	5 Puan (%)	Toplam 4–5 (%)
1	Alan Bilgisi Yetkinliği	23	68	91
2	Materyal Kullanımı	23	67,3	90,3
3	Yöntem ve Teknikler Hakkında Bilgilendirme	16,3	71,3	87,6
4	Katılımcılarla İletişim	19	72,3	91,3
5	Aktif Dinleme	23,3	67,7	91
6	Geri Bildirim Sağlama	17,7	72,3	90
7	Açık ve Anlaşılır Yönergeler	22	67,7	89,7
8	Sunum Becerileri	26	65,3	91,3
9	Aktif Katılımı Teşvik Etme	22,3	65,7	88
10	Öğrenme Ortamını Etkili Kullanma	20,3	70	90,3
11	Zaman Yönetimi	18	72,7	90,7
12	Profesyonel ve Samimi Etkileşim	18,7	70,7	89,4
13	Farklı Görüşleri Teşvik Etme	20	71	91
14	Dostane ve Destekleyici Tutum	21	69,3	90,3
15	Eğitmenler Arası İş Birliği	20,3	70,7	91
16	Oturumu İlgi Çekici Tutma	22,7	66,3	89
17	Kapsayıcı ve Eşitlikçi Tutum	20,7	67,3	88

Tablo 4. Eğitimcilere Yönelik Değerlendirme Düzeyi (4 - 5 Puan)

Tablo 4'teki bulgular, eğitimcilerin tüm yetkinlik boyutlarında yüksek düzeyde performans sergilediğini; özellikle iletişim, alan bilgisi ve katılımcı etkileşimi başlıklarında %90'ın üzerinde bir değerlendirme düzeyine ulaşıldığını göstermektedir.

3.2.5. İçerik, Uygulama, Planlama ve Organizasyon Değerlendirmesi

Katılımcıların eğitimin içeriği, uygulama süreci ile planlama ve organizasyon boyutlarına ilişkin değerlendirmeleri, **18 maddeden oluşan ve 1–5 puan aralığında derecelendirilen Likert tipi bir değerlendirme ölçeği** kullanılarak ölçülmüş; elde edilen puanlar üzerinden değerlendirme düzeyleri tespit edilmiştir. (Tablo 5)

Madde No	İfade	4 Puan (%)	5 Puan (%)	Toplam 4–5 (%)
1	Eğitim genel olarak ihtiyaçlarımla ilgili konuları ele aldı.	25	75	100
2	Ele alınan konular ve uygulamalar okul ortamında uygulanabilir nitelikteydi.	12,5	75	87,5
3	İçerik yeni ve/veya ilgi çekiciydi.	25	0	25
4	İçeriği takip etmek kolaydı.	12,5	75	87,5
5	İçerik açık ve anlaşılırdı.	25	62,5	87,5
6	İçerik bilgilendiriciydi.	25	62,5	87,5
7	İçerik benim için yeni konular içeriyordu.	25	62,5	87,5
8	İçerik, daha önce bildiğim konular için bir hatırlatma işlevi gördü.	12,5	50	62,5
9	Örnekler ve uygulamalar içeriği pekiştirdi.	12,5	87,5	62,5
10	Tartışmalar için yeterli süre ayrıldı.	25	62,5	87,5
11	Diğer katılımcılarla etkileşim fırsatı sağlandı.	0	75	75
12	İçerik ile eğitim süresi arasındaki denge uygundu.	12,5	37,5	50
13	Kullanılan materyaller, videolar, yöntem ve teknikler eğitimi daha etkili hale getirdi.	37,5	62,5	100
14	Grup çalışmaları verimliydi.	37,5	50	87,5
15	Eğitim, herkesin aktif katılımını sağlayacak şekilde planlanmıştı.	37,5	50	87,5
16	Bilimsel çalışmalara atıflar yer aldı.	37,5	62,5	90
17	İçerik ve etkinlikleri takip etmek zordu. (Ters Madde)	25	62,3	87,5
18	Kullanılan yöntemler konunun anlaşılmasını kolaylaştırdı.	37,5	62,5	89

Tablo 5. Eğitimin İçeriği, Uygulama ve Planlamasına Yönelik Değerlendirme Düzeyi (4 - 5 Puan)

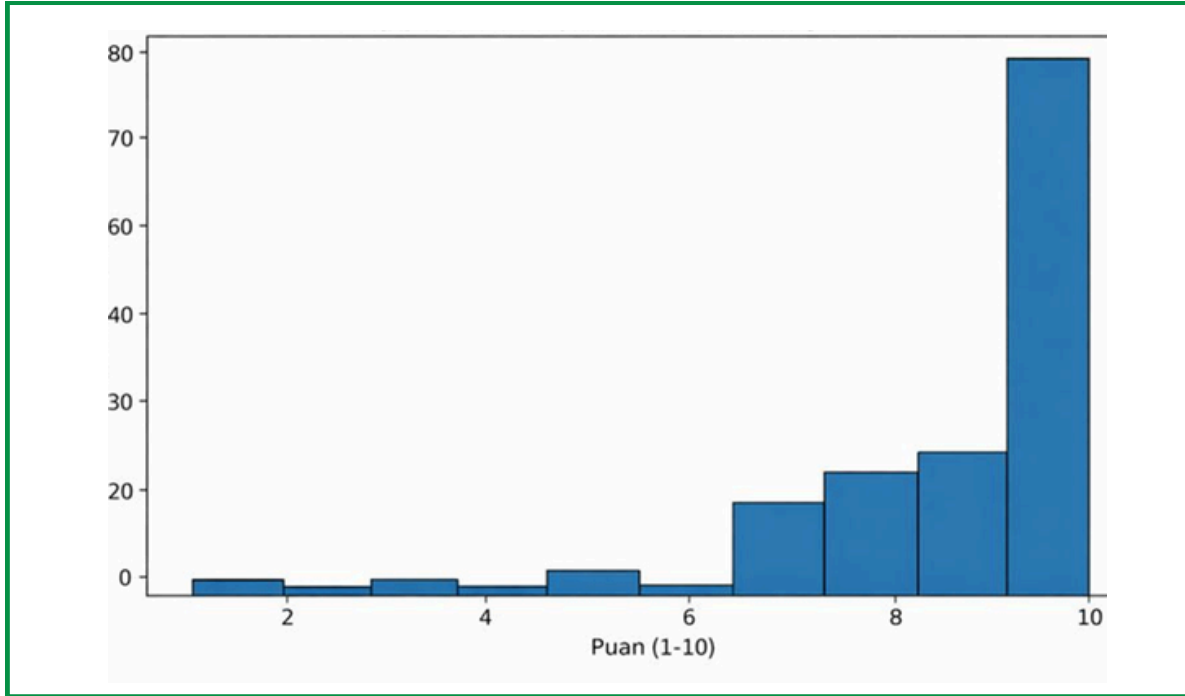
Tablo bulguları, eğitimin içerik, yöntem ve uygulama boyutlarında yüksek düzeyde katılımcı memnuniyetine ulaştığını; özellikle materyal kullanımı, öğrenmeyi destekleyen yöntemler ve uygulamaya aktarılabilirlik başlıklarında güçlü sonuçlar elde edildiğini göstermektedir.

3.2.6. Değişim Algısı ve Sınıf İçi Uygulama Motivasyonu

Eğitimin bireysel değişim ve sınıf içi uygulamalara yansıyan etkisini anlamak için katılımcılara, eğitimin kendilerini ne ölçüde değişim ve gelişime teşvik ettiğini 1 ile 10 arasında puanlamaları istenmiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların %78'inin bu etkiyi 8 ve üzeri puanlarla değerlendirdiğini göstermektedir. (Grafik 7)

Bu bulgular, öğretmenlerin eğitimi sınıf içi uygulamaya taşıma motivasyonlarının yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Odak grubu görüşmesinde bir katılımcı eğitim sonrası eğitimin kendisinde yarattığı değişimi aşağıdaki sözlerle ifade etmiştir;

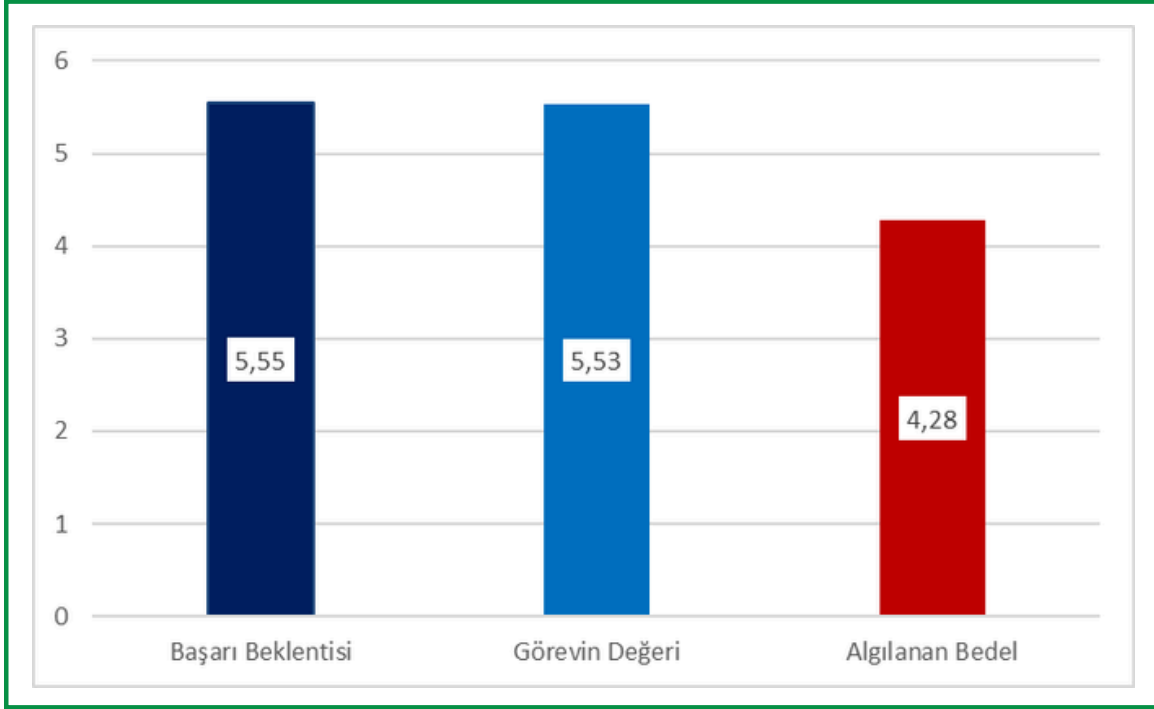
“Fotokopi çekerken ihtiyaç duyulan sayı kadar çekmeye başladım... su içerken matara kullanmaya dikkat ediyorum.Günlük yaşamımda bazı davranış alışkanlıklarımı değiştirmeye başladım.”
(Hatay, Öğretmen, 26 yıl ve üzeri)

Grafik 7. Eğitime Katılan Öğretmenlerin Değişim ve Gelişim Algı Düzeyi (1–10)

Bu sorulara ilave olarak, Sürdürülebilir Çevre Eğitimi'ne katılan öğretmenlerin bu programdan edindikleri kazanımları sınıfa taşımaya yönelik motivasyonlarını ölçmek amacıyla, **Osman ve Warner (2020)** tarafından geliştirilen ve **Bümen ve Uslu (2020)** tarafından Türkçe'ye uyarlanan **Mesleki Gelişimde Beklenti-Bedel-Değer-Ölçeği** eğitim programı sonunda eğitim değerlendirme anketinin bir parçası olarak katılımcılara uygulanmıştır.

Öğretmenlerin mesleki gelişim programlarında öğrendiklerini sınıflarında uygulama motivasyonlarını ölçmeye yönelik olan bu ölçekte; **başarı beklentisi, görevin değeri ve algılanan bedel** olmak üzere üç boyut; her bir boyutta 3, toplam 9 madde bulunmaktadır. “1: Kesinlikle Katılmıyorum” ile “6: Kesinlikle Katılıyorum” arasında derecelendirilen ölçekte katılımcılardan bu 9 ifadeyi onlara en uygun seçeneği işaretleyerek cevaplamaları beklenmiştir. (Grafik 8)

Grafik 8. Beklenti-Bedel-Değer: 3 Boyut Ortalama Değerleri

Grafiğe göre, öğretmenler, öğrendiklerini sınıfa aktarabileceklerine dair çok güçlü bir özgüven (**Başarı Beklentisi: 5.55**) sergilerken, eğitimin sağladığı faydaya sarsılmaz bir inanç (**Görevin Değeri: 5.53**) duymaktadır. En dikkat çekici nokta ise, bu kazanımların yanında hissedilen zorluk ve yorgunluğun (**Algılanan Bedel: 4.28**) diğer boyutlardan oldukça geride kalmasıdır; bu da öğretmenlerin "faydayı eforun üzerinde" tutarak değişime yüksek bir tutkuyla hazır olduklarını kanıtlamaktadır.

Buna ek olarak, Eğitim Değerlendirme Anketinin sonunda katılımcılara, bu eğitimden öğrendiklerini hem mesleki hayatlarında hem de günlük yaşamlarında nasıl kullanmayı planladıkları sorulmuştur. “**Bu eğitimden sonra mesleki ve kişisel yaşamınızda neleri farklı yapmayı ya da değiştirmeyi düşünüyorsunuz?**” sorusuna, düşüncelerini çeşitli başlıklar altında ve kendi ifadeleriyle paylaşmaları istenmiştir.

Buna göre katılımcılar, mesleki yaşantılarında öğrencileriyle, meslektaşlarıyla, yöneticileriyle ve velileriyle; kişisel yaşantılarında aileleriyle ve çevreleriyle (arkadaşlar, akrabalar, mahalleliler vs.) neler yapacaklarını neleri değiştireceklerini ifade etmişlerdir. Verilen yanıtlar incelendiğinde,

(1) çevre/sürdürülebilirlik davranışlarını “alışkanlığa” dönüştürmek (geri dönüşüm–sıfır atık–tasarruf–bilinçli tüketim),

(2) bu davranışı okul ekosistemine yaymak (öğrenciye rol model olma, derslere entegre etme, meslektaşlarla iş birliği, yönetimden destek alma, veliyi sürece katma) gibi başlıkların öne çıktığı görülmüştür.

Buna göre, katılımcılar sadece “anlatmayı” değil; etkinlik, proje, kampanya ve okul içi düzenlemelerle somut uygulamaya geçmeyi de vurgulamaktadırlar.

Aşağıda yer alan katılımcı görüşleri bu bulguları doğrular niteliktedir:

1. Sürdürülebilirlik davranışlarını “alışkanlığa” dönüştürmek (geri dönüşüm - sıfır atık - tasarruf - bilinçli tüketim)

“Alışveriş yaparken gerçekten ihtiyacım olan ürünler alacağım... Bu ürünlerin atıkları doğaya zarar vermeyecek olanlardır. Öğrencilerime de bu konuda destek olacağım.”

Hatay, Öğretmen, 16-20 yıl.

“Kağıt israfı / Su israfı / Elektrik israfı / Alışverişe nasıl çıkılmalı / Atık maddeleri değerlendirme vb. daha dikkatli olacağım”

Diyarbakır, Öğretmen, 26 yıl ve üzeri.

“Atıklarımı sınıflandırmayı, Karbon ayak izimi azaltmayı, 2 el kullanma ve takası düşünceğim”

Hatay, Öğretmen, 26 yıl ve üzeri.

2. Davranışı okul ekosistemine yaymak (öğrenciye rol model olma, derslere entegre etme, iş birliği, yönetim desteği)

“Bu eğitimden sonra öğrencilerime yalnızca bilgi aktarmanın yeterli olmadığını, çevre bilinci kazandırmanın da bir öğretmenin sorumluluğu olduğunu daha iyi fark ettim... sınıf içinde ‘yeşil sınıf’ bilinci oluşturup... (örneğin geri dönüşüm kutuları, bitki yetiştirme köşesi) planlamayı düşünüyorum.”

Muğla, Öğretmen, 6-10 yıl.

“Proje tabanlı çevre eğitimlerini derslere entegre ederek, öğrencilerin kendi sürdürülebilirlik projelerini geliştirmesini teşvik edeceğim.”

İstanbul, Öğretmen, 11-15 yıl.

“Sınıfıma geri dönüşüm kutusu koymayı planlıyorum.”

İstanbul, Öğretmen, 16-20 yıl.

3. Meslektaşlarla (iş birliği, ortak proje/kampanya, yaygınlaştırma)

“Kısacası bu eğitim bana gösterdi ki; sürdürülebilir bir çevre eğitimi bireysel çabayla değil, ekip ruhuyla mümkün.”

Adana, Öğretmen, 1-5 yıl.

“Okul içinde geri dönüşüm, enerji ve su tasarrufu konularında... küçük ölçekli farkındalık kampanyaları başlatılabilir.”

Afyonkarahisar, Öğretmen, 0-1 yıl.

“Aldığım eğitimde öğrendiğim bilgi ve etkinlikleri arkadaşlarımla paylaşarak yaygın hale getireceğim.”

Yozgat, Öğretmen, 16-20 yıl.

4. Yöneticilerle (destek talebi, okul politikası/düzenleme, sistem kurma)

“Okul yönetimiyle birlikte çevre dostu uygulamaların yaygınlaşması için politika ve süreçlerde iyileştirmeler yapmayı hedefliyorum (kâğıt tasarrufu, dijital sistemlerin daha çok kullanılması, çevre etkinlik takvimi oluşturulması vb.)”

Adana, Öğretmen, 11-15 yıl.

“Okulun genel sürdürülebilirlik politikalarını (atık yönetimi, enerji verimliliği) iyileştirmek için somut ve uygulanabilir öneriler sunabilir”

Mersin, Öğretmen, 0-1 yıl.

“Okul idaremi bu konuda destek için davet ederim.”

Tekirdağ, Öğretmen, 26 yıl ve üzeri.

5. Velilerle (aile katılımı, ev içi pratikler, toplantı/seminer/etkinlik)

“Velilerle yapılacak toplantı ve bilgilendirme etkinliklerinde... evde atık ayrıştırma, su ve enerji tasarrufu, sade tüketim alışkanlıkları üzerine bilgilendirmeler yapmayı planlıyorum.”

Muğla, Öğretmen, 11-15 yıl.

“En basitinden aile katılımıyla atık yağ kampanyası yapıp evden getirilen atım yağı da geri dönüşüme gönderme etkinliği yapacağım”

Bursa, Öğretmen, 6-10 yıl.

“Veli toplantılarında bu konuya özel olarak değineceğim”

Adana, Öğretmen, 21-25 yıl.

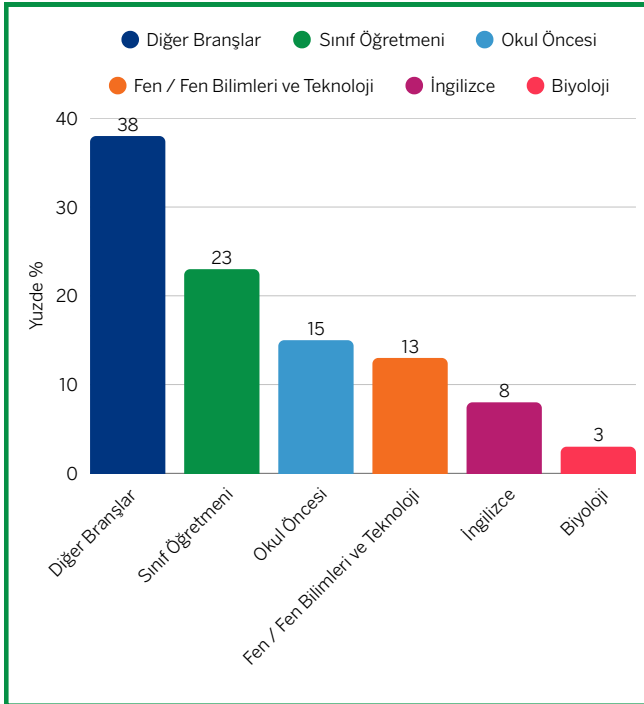
3.3. Çevrim İçi Eğitimin Değerlendirme Verileri

3.3.1. Veri Kaynağı ve Kapsam

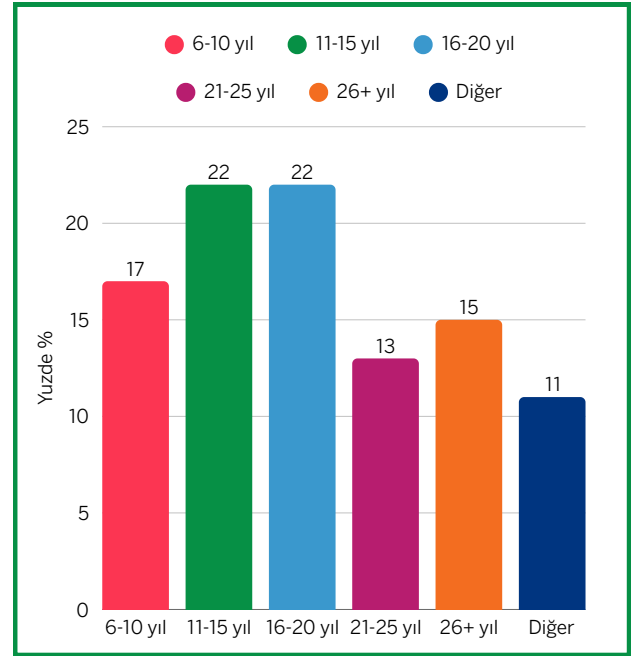
Senkron ve asenkron bileşenlerden oluşan çevrim içi SÇE uygulaması, zaman ve mekân kısıtlarını azaltarak daha geniş bir katılımcı kitlesine erişmeyi hedeflemiştir. Eğitim; “**Doğanın Bir Parçası Olarak İnsan**” çerçevesinde katılımcıların doğadaki yerini ve sorumluluklarını yeniden düşünmelerine alan açmış, “**Tüketim Alışkanlıklarımız ve Dünyaya Etkileri**” başlığıyla günlük pratiklerin çevresel sonuçlarını görünür kılmıştır.

Eğitim sonrası uygulanan değerlendirme anketini **435 katılımcı** yanıtlamıştır.

Anket verilerine göre, katılımcıların **%71'i** kadın, **%29'u** erkek; **%87'si** Öğretmen, **%13'ü** Okul Yöneticisi, oldukları gözlenmiştir.

Grafik 9. Katılımcıların Branş Dağılımı

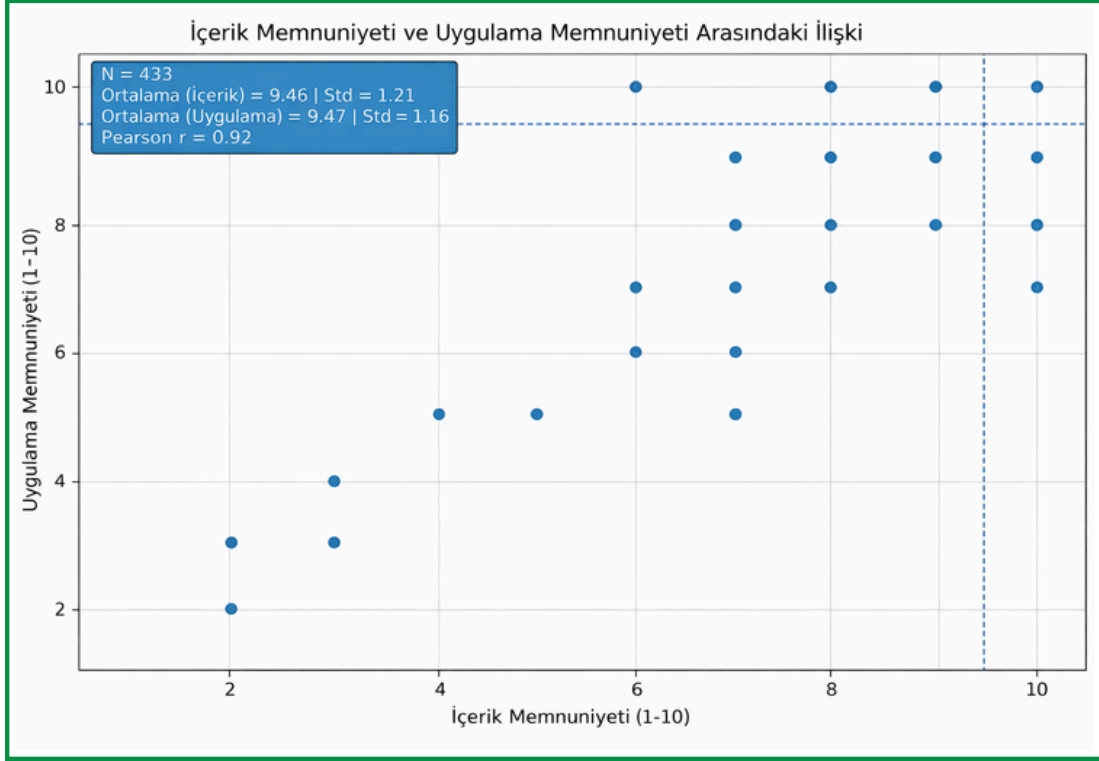

Grafik 10. Katılımcıların Mesleki Çalışma Süresi Dağılımı

Katılımcıların mesleki çalışma sürelerinin **11–20 yıl** aralığında yoğunlaştığı görülmüştür. (**%44**) (**Grafik 9**). Branş dağılımında ise, “**Diğer**” kategorisinin **%38** ile en geniş payı oluşturduğu belirlenmiştir. (**Grafik 10**)

3.3.2. İçerik ve Uygulama Memnuniyeti Düzeyi

Katılımcılardan, eğitim içeriğine ve içeriğin uygulanma sürecine ilişkin memnuniyetlerini 1 ile 10 puan aralığında derecelendirmeleri istenmiştir. İçerik memnuniyeti ortalaması **9,46** uygulama memnuniyeti ortalaması **9,47** olarak hesaplanmıştır. Her iki puan dağılımı da **9–10** aralığında yoğunlaşmaktadır.(**Grafik 11**) Buna göre çevrim içi eğitim de tıpkı yüz yüze eğitimde olduğu gibi, içerik ve uygulama boyutlarında yüksek memnuniyetle değerlendirilmiştir.

Grafik 11. İçerik ve Uygulama Memnuniyeti Arasındaki Doğrusal İlişki

3.3.3. Çevrim İçi Eğitim Ortamının Değerlendirilmesi

Çevrim içi eğitim ortamının değerlendirildiği bölümde (**Tablo 6**), katılımcılardan eğitim ortamına ilişkin ifadelerle “**Kesinlikle Katılmıyorum**” ile “**Kesinlikle Katılıyorum**” arasında değişen ölçekte yanıt vermeleri istenmiştir. **Yapılan analizler, video tabanlı materyallerin yararlılığının %90, senkron oturumların öğrenmeye katkısının %89 ve senkron ile asenkron bileşenlerin birlikte sunulmasının katkısının %88 düzeyinde değerlendirildiğini göstermiştir.** Öte yandan, çevrim içi platformları kullanma yeterliğine ilişkin maddede olumsuz yönde verilen yanıtların %10 ile sınırlı kalması, katılımcıların küçük bir bölümü için dijital destek ihtiyacının devam ettiğine işaret etmektedir.

İfade	Kesinlikle Katılıyorum (%)	Katılıyorum (%)	Kararsızım (%)	Katılmıyorum (%)	Kesinlikle Katılmıyorum (%)
Senkron ve asenkron içeriği birleştiren eğitimlerin öğrenmemi olumlu etkilediğini düşünüyorum.	62	26	3	0	9
Katıldığım asenkron oturumların öğrenmemi olumlu etkilediğini düşünüyorum.	59	28	4	4	5
Katıldığım senkron oturumların öğrenmemi olumlu etkilediğini düşünüyorum.	62	27	3	2	6
Bu eğitimde kullanılan video temelli materyalleri (animasyon, video vb.) faydalı buluyorum.	62	28	3	2	5
Bu eğitimin gerçekleştirildiği çevrim içi platformları kullanma konusunda kendimi yetkin hissediyorum.	55	32	3	4	6

Tablo 6. Katılımcıların Çevrim İçi Öğrenme Ortamına İlişkin Değerlendirmeleri

Bu sorulara ek olarak, Çevrim içi Eğitim Değerlendirme Anketinin sonunda katılımcılara, eğitim sürecinde edindikleri yeni kazanımları kendi ifadeleriyle paylaşabilecekleri açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. **“Eğitimin size yeni şeyler kattığını düşünüyorsanız, bunlar nelerdir?”** sorusuna verilen yanıtlar arasından öne çıkan bazı katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Bu eğitim, sürdürülebilirlik kavramına daha bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmamı sağladı.”

“Fen Bilimleri derslerimde kullanabileceğim yeni, güncel bilgiler ve sınıfta uygulanabilir etkinlik örnekleri öğrendim.”

“Günlük hayatta küçük değişikliklerle çevreye büyük katkılar sağlanabileceğini fark ettim.”

“Sürdürülebilirlik ile ilgili pek çok terim hakkında aydınlandım; özellikle Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını daha iyi kavradım.”

3.4. Ön Test - Son Test Karşılaştırmalı Analiz

3.4.1. Analiz Kapsamı

Bu bölümde, Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Programı kapsamında yürütülen eğitimin öğretmenlerin çevre okur-yazarlığı ve sürdürülebilir tüketim davranışları üzerindeki etkileri incelenmektedir. Değerlendirme sürecinde kullanılan ön test uygulamasına toplam **653** öğretmen, eğitimden yaklaşık bir ay sonra gerçekleştirilen son test uygulamasına ise **147** öğretmen katılmıştır.

Analizler, her iki testi de eksiksiz şekilde yanıtlayan ve katılımcı kodları (TC kimlik numaralarının son iki haneleri, isim – soy isimlerin son iki harfi) üzerinden eşleştirilebilen **37** öğretmene ait veriler üzerinden yürütülmüştür. Bu kapsamda, analiz çalışması aynı katılımcılardan eğitim öncesi ve eğitim sonrası alınan ölçümler karşılaştırılarak yürütülmüş; böylece eğitimin yarattığı değişimin izlenmesi hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında öğretmenlerin çevre okur-yazarlığı düzeylerini ölçmek amacıyla **Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği** (Atabek-Yiğit, Köklükaya & Demirhan, 2014), sürdürülebilir tüketim davranışlarını değerlendirmek amacıyla da **Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Ölçeği** (Doğan, Bulut & Kökalan-Çımrın, 2015) kullanılmıştır.

Öğretmenlerin Program Sonrası Çevre Okuryazarlığı⁵

Yetişkinler İçin Çevre Okuryazarlığı Ölçeği, **çevre bilinci**, **çevre kaygısı (çevresel risklerin ciddiyetine yönelik duyarlılık)**, **çevre farkındalığı** olmak üzere 3 alt boyutta 20 maddeden oluşmaktadır. Her bir boyut için ön-test ve son-test ortalamaları **Tablo 7**'de sunulmuştur.

Boyut	Ön Test Ort.	Son Test Ort.	Artış (Δ)	% Değişim
Çevre Bilinci	3,95	4,35	0,4	1.013
Çevresel Kaygı	4,33	4,61	0,28	647
Çevre Farkındalığı	4,8	4,83	0,03	63

Tablo 7. Çevre Okuryazarlığı Boyutlarına İlişkin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçeklerin Likert tipinde olması ve örneklem büyüklüğünün sınırlı kalması nedeniyle ön test–son test karşılaştırmalarında parametrik olmayan **Wilcoxon Signed-Rank** testi kullanılmıştır.

⁵Ölçekte yer alan ters kodlu maddeler analiz öncesinde uygun şekilde ters çevrilmiş ve tüm maddeler aynı yönde puanlanmıştır.

Analiz sonuçları, Çevre Bilinci ve Çevresel Kaygı boyutlarında son test puanlarının anlamlı biçimde yükseldiğini göstermektedir. Çevre Farkındalığı boyutunda ise başlangıç düzeyi yüksek olduğundan artış sınırlı kalmış, mevcut düzeyin korunduğu görülmüştür. Genel olarak bulgular, programın özellikle davranışsal bilinç ve çevresel duyarlılık alanlarında güçlenme yarattığını ortaya koymaktadır.

Öğretmenlerin Program Sonrası Sürdürülebilir Tüketim Davranışları

Sürdürülebilir Tüketim Davranışları ölçeği, **çevre duyarlılığı, ihtiyaç dışı satın alma, tasarruf ve yeniden kullanılabilirlik** olmak üzere 4 alt boyutta 20 maddeden oluşmaktadır. Her bir boyut için ön-test ve son-test ortalamaları **Tablo 8'** de sunulmuştur.

Boyut	Ön Test Ort.	Son Test Ort.	Artış (Δ)	% Değişim
Çevresel Duyarlılık	3,99	4,19	0,2	501
İhtiyaç Dışı Tüketim	3,77	3,94	0,17	451
Tasarruf	4,62	4,74	0,12	26
Yeniden Kullanılabilirlik	3,93	4,07	0,14	356

Tablo 8. Sürdürülebilir Tüketim Davranışı Boyutlarına İlişkin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları

Bu analizde de ön test ve son test puanları karşılaştırması, sürdürülebilir tüketim davranışlarının tüm alt boyutlarında pozitif yönlü bir değişim olduğunu göstermektedir.

En yüksek artış Çevresel Duyarlılık boyutunda (%5,01) gerçekleşmiştir. İhtiyaç Dışı Tüketim boyutundaki %4,51'lik artış, gereksiz satın alma davranışlarını sorgulama ve daha bilinçli tüketim eğiliminin arttığına işaret etmektedir. Bu değişim, tüketim alışkanlıkları üzerinde farkındalık temelli bir etki oluşturduğunu yansıtmaktadır. Yeniden Kullanılabilirlik boyutunda (%3,56) gözlenen artış, ürünleri tekrar değerlendirme ve atık azaltma eğiliminde iyileşme olduğunu göstermektedir. Tasarruf boyutunda ise başlangıç ortalaması zaten yüksek (4,62) olduğundan artış daha sınırlı (%2,6) kalmıştır. Bu durum tavan etkisiyle açıklanabilir; yani katılımcıların tasarruf davranışları program öncesinde de güçlüdür. **Tüm bu bulgular, programın sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarını özellikle duyarlılık ve ihtiyaç dışı tüketimi azaltma boyutlarında güçlendirdiğini; yüksek başlangıç düzeyine sahip alanlarda ise mevcut olumlu davranışları pekiştirdiğini göstermektedir.**

Öğretmenlerin Program Sonrası Tüketim Alışkanlıkları

Katılımcılara, eğitim sürecinin başında ve eğitimden en az bir ay sonra, tüketim alışkanlıklarına yönelik "evet" ya da "hayır" biçiminde yanıtlayabilecekleri altı soru yöneltilmiştir. Tablo 9'da, eğitim öncesi ve eğitim sonrası yanıtların yüzdelik dağılımları ile bu iki ölçüm arasındaki değişim birlikte sunulmuştur.

Öğretmenlerin Program Sonrası Tüketim Alışkanlıkları

Katılımcılara, eğitim sürecinin başında ve eğitimden en az bir ay sonra, tüketim alışkanlıklarına yönelik “evet” ya da “hayır” biçiminde yanıtlayabilecekleri altı soru yöneltmiştir. Tablo 9’da, eğitim öncesi ve eğitim sonrası yanıtların yüzdelik dağılımları ile bu iki ölçüm arasındaki değişim birlikte sunulmuştur.(Tablo 9)

İfade	Ön Test Evet (%)	Son Test Evet (%)	Değişim (Δ %)
Geri dönüştürülmüş ürünlerin zararlı olduğu düşüncesi	14	6,7	-7,3
Gereksiz tanıtım e-posta/SMS'lerini silme	93,3	86,7	-6,6
Telefondaki tüm fotoğrafları saklama	24,7	17,3	-7,4
Kullanılmayan abonelikler	26	27,3	1,3
Kullanılmayan mobil uygulamalar	32,7	30,7	-2
Artan yemekleri yeniden kullanma	90	84	-6

Tablo 9. Tüketim Alışkanlıklarına İlişkin Ön Test–Son Test Eğitim Değişim Matrisi

Eğitim öncesi ve sonrası karşılaştırmalar, katılımcıların tüketim alışkanlıklarında özellikle geri dönüşümlü ürünlere yönelik algı, dijital tüketim davranışları ve gıda israfına ilişkin farkındalık alanlarında olumlu bir yönelim olduğunu göstermiştir. Bazı alışkanlıklarda başlangıç düzeyinin yüksek olması nedeniyle sınırlı düşüşler gözlenirse de, genel değerlendirme eğitim sürecinin katılımcıların tüketim davranışlarını sorgulamalarına ve bu alışkanlıkları yeniden ele almalarına katkı sağladığını düşündürmektedir.

3.5. Sürdürülebilir Çevre Lideri Kampı'nın Değerlendirme Verileri

17-19 Ocak 2026 tarihleri arasında SÇE Programı kapsamında düzenlenen düzenlenen etkinliği değerlendirmek için hazırlanan anket formunu **18 kadın** katılımcı yanıtlamıştır. Katılımcıların **%72'si** daha önce **SÇE Programı'na katılmadıklarını belirtmişler; etkinlik sonrası ise SÇE Programı'na katılmak isteyenlerin oranı %100 olarak hesaplanmıştır.**

Değerlendirme anketinde katılımcıların beklenti ve kampa katılma duygularını anlayabilmek adına **"Bu kampa davet edildiğinizi öğrendiğinizde ilk hissettiğiniz duygu/duygularınız neydi?"** sorusu sorulmuştur. Verilen yanıtlar ise **Şekil 4**'te kelime bulutu ile analiz edilmiştir.

Aşağıdaki kelime bulutu, katılımcıların kampa davet edilme anını ağırlıklı olarak mutluluk ve heyecan duygularıyla karşıladıklarını; buna eşlik eden şaşkınlık ve sınırlı düzeyde kaygı ifadelerinin ise sürecin başlangıcındaki belirsizlikten olumlu bir duygusal dönüşüme işaret ettiğini göstermektedir.

Şekil 4. Kelime Bulutu Görseli: Kamp Öncesi Katılımcı Öğretmenlerin Duyguları

Katılımcı görüşleri de yukarıdaki kelime bulutunu kanıtlar niteliktedir:

“Açıkçası daha önce hiç böyle bir kampa katılmadığım için kendimi ilk etapta kaygılı hissediyordum... Buraya gelince kaygılarım tamamen geçti.”

Tekirdağ, Öğretmen, 11-15 yıl.

“Yaptıklarımızın bir fark edeni olması önce şaşkınlık sonra mutluluk yarattı.”

İzmir, Öğretmen, 26 yıl ve üzeri.

Diğer yandan, değerlendirme anketinde yer alan açık uçlu sorulara ilişkin verilen yanıtların analizi yapıldığında aşağıda yer alan ve sıkça vurgulanan değerlendirmelere yer verilmiştir:

Kamp, katılımcılar tarafından tekil bir deneyimden ziyade “ödül–sorumluluk–başlangıç” boyutlarını aynı anda barındıran çok katmanlı bir mesleki eşik olarak tanımlanmıştır. Bir katılımcı bu durumu,

“Okulda yaptığımız çalışmaların ödülü, burada yeni bir iletişim ağı kurmanın başlangıcı ve çevremize karşı bir sorumluluk” (İstanbul, Öğretmen – 11–15 yıl), sözleriyle ifade etmiştir.

Bu bulgu, kampın yalnızca geçmiş emeği takdir eden değil, aynı zamanda geleceğe dönük liderlik rolünü güçlendiren bir yapı sunduğunu göstermektedir.

Katılımcıları en çok etkileyen unsurlar; üretim odaklı çalışmalar, ders planı sunumları ve mentör/akran geri bildirimleri olmuştur. Özellikle kendi üretimini paylaşma ve geri bildirim alma süreçleri, özgüven ve mesleki yeterlik algısını güçlendirmiştir.

Bir katılımcı, *“Daha önce hiç tanımadığım kişilerin önünde ders planımı sunabilmek ve yapıcı dönütler almak benim için çok etkileyiciydi”* (**Ankara, Okul Yöneticisi, 16–20 yıl**) diyerek bu süreci vurgulamıştır. Bu durum, kampın yaparak-yaşayarak öğrenme yaklaşımının güçlü bir etki yarattığını ortaya koymaktadır.

Kamp süreci, somut uygulama niyetleri ve yaygın etki potansiyeli üretmiştir. Katılımcılar, okullarında çevre etkinlikleri planlama, derslerde aktif öğrenme ve ısınma etkinliklerini kullanma ve meslektaşlarını ÖRAV eğitimlerine yönlendirme gibi net adımlar tanımlamıştır. Bir öğretmen bu niyeti, *“Sürdürülebilirlik konusunda öğrencilerimle farkındalığı eyleme dönüştürecek etkinlikler tasarlayıp uygulayacağım.”* (**Samsun, Öğretmen – 11–15 yıl**). sözleriyle dile getirmiştir.

Bu bulgular, kampın öğrenme çıktılarının davranışa dönüşme potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, yorumların tamamı değerlendirildiğinde etkinlik tasarımı ve geri bildirim oturumlarının, katılımcılara yalnızca teknik bilgi değil; aynı zamanda:

- **Eksiklerini fark etme,**
- **Kendi üretimini yenileyebilme,**
- **Yapıcı eleştiriye açık olma,**
- **Farklı bakış açılarıyla zenginleşme**

gibi üst düzey mesleki kazanımlar sağladığı görülmektedir. Bu kazanımlar, katılımcıların kendilerini öğrenen, üreten, katkı sunan ve ilham alan rollerin tamamında görmelerine neden olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ

Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Programı, 2025–2026 uygulama döneminde yalnızca bilgi sunan bir eğitim olmanın ötesine geçmiştir. **Program; öğretmenlerin çevre okuryazarlığını güçlendirmeyi, bu kazanımı davranış düzeyine taşımayı ve davranışı sınıf içi uygulamalarla somutlaştırmayı hedefleyen bütüncül bir etki yaklaşımıyla yürütülmüştür.**

Çevresel farkındalığı teorik bir söylemde bırakmak yerine, öğretmenlerin pedagojik pratiklerine ve gündelik yaşam tercihlerine dokunan; kalıcı, tekrarlanabilir ve adım adım ilerleyen bir dönüşüm süreci tasarlanmıştır.

Uygulama dönemi boyunca 15 ilde gerçekleştirilen yüz yüze eğitimler aracılığıyla 1029 öğretmene, çevrim içi eğitimler yoluyla ise 50 ilden 452 öğretmene ulaşılmıştır. Ayrıca mikro öğrenme içeriklerini tamamlayan öğretmen sayısı ise, 1.731 olarak kaydedilmiştir. Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, programın farklı bölgelerden geniş bir öğretmen kitlesine erişim sağladığı ve hem yüz yüze hem de çevrim içi uygulamalar aracılığıyla binlerce öğretmenin bu eğitimden yararlanmasına imkân sunduğu görülmektedir. Bununla birlikte, programa katılan öğretmenler aracılığıyla ilkokul düzeyinde öğrenim gören 32.582 öğrencinin çevre duyarlılığı alanında farkındalık geliştirmesine dolaylı katkı sağlanmış; programın etkisi sınıflara ve öğrenci deneyimine taşınmıştır.

Hem yüze yüze hem de çevrim içi olarak uygulanan SÇE eğitimine katılan öğretmenlere, eğitim sonrası değerlendirme anketi uygulanmıştır. Yüz yüze eğitime katılan **418** öğretmen ve çevrim içi eğitime katılan **435** öğretmen bu anketi yanıtlamıştır.

Programın katılımcı memnuniyeti, 1–10 puan aralığında yapılan değerlendirmelerle ölçülmüştür. **Sonuçlar dikkat çekicidir: Katılımcıların %92'sinden fazlası, eğitimin hem içeriğine hem de uygulama sürecine 8 ve üzeri puan vermiştir.** Bu tablo, programın uygulama yönteminden bağımsız olarak tutarlı ve yüksek bir memnuniyet düzeyi ürettiğini de göstermektedir.

Bununla birlikte, eğitimi bir meslektaşına tavsiye etme eğilimi üzerinden hesaplanan 79'luk tavsiye skoru, programın yalnızca beğenilen değil, güvenilen ve mesleki değer üreten bir deneyim olarak konumlandığını göstermektedir. Bu tablo, programın sahada karşılık bulan ve mesleki çevrede önerilen bir etki yarattığını ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda katılımcıların %78'i eğitimin kendilerini değişim ve gelişime teşvik etme düzeyini 8 ve üzeri puanlarla değerlendirmiş; bu sonuç, programın sınıf içi uygulamaya dönüşme potansiyelinin güçlü olduğunu doğrulamıştır.

Ön test–son test analizleri, programın çevresel farkındalık ve sorumluluk düzeylerinde anlamlı artış yarattığını ve sürdürülebilir tüketim davranışlarında ölçülebilir iyileşmeler sağladığını göstermiştir. Başlangıç düzeyi yüksek alanlarda değişimin sınırlı kalması ise programın yüzeysel bir bilgi veya farkındalık artışı değil, mevcut olumlu davranışları derinleştiren ve kalıcılaştıran bir müdahale modeli sunduğunu ortaya koymuştur. Bu nicel bulgular, yapılan yatırımın nitelikli ve hedefe yönelik bir etki ürettiğini desteklemektedir.

Nitel bulgular, nicel sonuçları güçlendiren ve etki mekanizmasını görünür kılan tamamlayıcı kanıtlar sunmuştur. **Öğretmenler eğitim sonrasında kâğıt, su ve enerji kullanımı, tüketim tercihleri ve sınıf içi uygulamalar başta olmak üzere günlük pratiklerini yeniden gözden geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerle birlikte yürütülen etkinliklerin çevre bilincini soyut bir kavram olmaktan çıkararak somut deneyimlere dönüştürdüğü belirtilmiştir.** Açık uçlu yanıtlar ve odak grup görüşmeleri, kazanımların sınıf düzeyiyle sınırlı kalmadığını; okul geneline, meslektaşlara ve velilere yayılma yönünde güçlü bir irade oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu durum, programın bireysel farkındalık üretmekten öte, kurumsal ve topluluk temelli etki yaratma kapasitesine sahip olduğunu göstermiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, programın çevre eğitimini kısa süreli bir bilgilendirme eğitiminin ötesine taşıyarak öğretmenler aracılığıyla okul ekosisteminde kalıcı bir davranış kültürü oluşturma potansiyeli taşıdığını ortaya koymuştur. **Öğretmenlerin yüksek memnuniyet düzeyi, eğitimi meslektaşlarına önerme isteği ve kazanımları sınıf içi uygulamalara aktarma yönündeki güçlü motivasyonları, programın yalnızca teorik bir katkı sunmadığını; eğitim ortamında karşılık bulan ve toplumsal düzeyde değer üreten bir etki yarattığını bulgularla yansıtmaktadır.**

Bu doğrultuda programın devam etmesi ve daha geniş kitlelere ulaştırılması, yalnızca bireysel farkındalık artışıyla sınırlı kalmayacak; uzun vadede okul temelli bir çevresel sorumluluk kültürünün güçlenmesine zemin hazırlayacaktır. Öğretmenlerden başlayarak öğrenci ve velilere uzanan bu zincirleme etki, programın bireysel farkındalıkla sınırlı kalmadığını; okul ekosistemi içinde kendini çoğaltan sistematik bir dönüşüm potansiyeli yarattığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle programa yapılan her yatırım, yalnızca bir eğitim faaliyetini değil; uzun vadede yaygınlaşan, ölçülebilir ve sürdürülebilir toplumsal fayda üreten bir etki mekanizmasını desteklemektedir.

ÖRAV

www.orav.org.tr | orav.org.tr/ekampus

[f](#) [@](#) [v](#) [in](#) /ogretmenakademisivakfi

[X](#) /orav2008

